

fanjin

DİYARBAKIR BAROSU KADIN HAKLARI MERKEZİ

MART 2021

Bu yayının hazırlanmasında emeği geçen, **Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Merkezi** üyeleri ve çalışanlarına en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Yayına Hazırlayanlar:

Avukat Gamze Aslan
Avukat Merva Demircan
Avukat İrem Yıldız

İletişim:

Lise Cad. 4. Sk. Güneř 2009 Apt. A/Blok No: 1
Yeniřehir/DİYARBAKIR

Tel: 0 (412) 224 44 41

E-posta: *khm@diyarbakirbarosu.org.tr*

İçindekiler:

Önsöz.....	4
Tarihçemiz	5
Çîrokek	7
Kırgın Çiçekler	9
Oxir Be.....	13
Edebiyatta Kadın ve Adalet	14
Kelepçe	22
“Az Bana Gönder”	23
Kadınların Adalet Erişimi ve Cezasızlık Politikaları	25
Münferit Değil Toplumsal Katliam: Mübarek Turan	31
Kadın Sevmek	36
Röportaj	38
Çocuğun Adı Var Mı?	44
Avukatlık Mesleğinde Mobbing (Psikolojik taciz)	48
Aşk Öldürmez	51
İğnenin Ucunda Bir İp, Ev İçi Şiddeti Dikiyoruz!	55
Prag ve Kafka	59

ÖNSÖZ

“Yok sayılanlar, kalıtım sahnesinde görmezden gelinenler bizim için ne büyük bir umuttur! Biz kendimizden ilham alıyoruz ve soluğumuz kesilmeden zamanımız doluyor. Biz hep buradayız, her yerde!”

Helene Cixous

Biz “yok sayılmayı ve kalıtım sahnesinde görmezden gelinmeyi reddeden kadınlar” üretmeye, ortaklaşmaya ve eşit bir yaşam kavgası vermeye devam ediyoruz. Bu yıl 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nde emeklerimizi somutlaştırdık ve bu fanzinde bir araya geldik.

Kendimizden ilham aldık; yazılarımızın, şiirlerimizin, resimlerimizin her birine dokunurken...

Hissettiklerimizi, deneyimlerimizi, özlemlerimizi, sevinçlerimizi, isteklerimizi paylaşarak tarihe bir not daha düştük. Patriyarkal düzen tozlu raflarda yerini alana dek buradayız, her yerde!

Doğduğumuz / yaşadığımız evlerde, iş yerlerimizde, sokaklarda, okullarımızda, hastanelerde, meydanlarda, gecelerde, kısacası olduğumuz ve olacağımız her yerde, tüm yaşamlarımız boyunca; bazen tek başımıza, bazen kız kardeşlerimizle birlikte onlarca, yüzlerce kişi mücadeleye ettik ve bu mücadelemize her geçen gün çoğalarak, güçlenerek, birbirimizi besleyerek devam edeceğiz.

Biz bu eseri ortaya koyarken gücümüzü yeniden hissettik; dileriz sizler de okurken güçlenirsiniz.

Keyifli okumalar...

*Av. Merva Demircan
Diyarbakır-2021*

Tarihçemiz

Diyarbakır Barosu Başkanlığı'na bağlı olarak 1996 yılında “Kadın ve Çocuk Komisyonu” adıyla kurulan merkezimiz 2000 yılından itibaren “Kadın Hakları Danışma ve Uygulama Merkezi (KHM)” olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Çalışmalarımızın temel dayanağını Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), BM Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) ve benzeri uluslararası belgeler ile 6284 sayılı yasa gibi ulusal düzenlemeler oluşturmaktadır.

Merkezimiz Avukatlık Kanununun 76. maddesi ve devamında tanımlandığı şekilde bilgilendirme ve hukuki yardım yoluyla; İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı yasa ile tanımlanan fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik, sosyal, kültürel ve benzeri her türlü şiddete maruz kalan veya kalma tehdidi altında bulunan ve ekonomik güçlük yaşayan kadınların insan haklarının korunması ve hak arama özgürlüklerinin en üst düzeyde yaşama geçirilmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

Bunun yanı sıra mesleki, kurumsal ve uygulamaya yönelik çalışmalar ve araştırmalar yapmak, bunları yayımlamak, kampanya düzenlemek, raporlama çalışmaları yapmak, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak, ortak etkinlikler-panel-konferans düzenlemek ve yapılan çalışmaların medyaya ve ilgililere duyurulmasını sağlamak gibi faaliyetleri de sürdürmektedir.

Diyarbakır Barosu KHM kurulduğu günden beri kadına yönelik her türlü şiddet biçimleriyle mücadele etmekte ve kadınlara karşı işlenen cinsiyetçi suçların cezasız kalmaması için yargılama süreçlerinde mağdur/müştekinin yanında yer alarak faillerin cezalandırılmasını, hukuksal önlemlerin alınmasını ve gerekli düzenlemelerin yapılmasını da desteklemektedir. Diyarbakır Barosu KHM çalışmalarını; gönüllülük ve dayanışmayı esas alan bir anlayış ile kadın mücadelesinin birikimi ve ilkeleriyle sürdürmektedir.

Fotoğraf: Av. Öykü Çakmak
Haziran 2019 Zerzevan Kalesi

“Dişil kendini yaz. Bedenini haykır. Haykır ki bilinçdışının
o zengin madenleri yeryüzüne fııksırsın. Haykır ki naftamız tüm dünyayı sarsın;
insanlık dolardan, petrolden, altından, değersiz değerlerden arınsın,
haykır ki oyunun kuralları değışsin.”

Helene Cixous

Çîrokek

“Carekê ji caran rehmet li dê û bavan...” Annem bir hikâye anlattığı zaman böyle giriş yapardı. Bu da bir kadının hikâyesi. O zaman başlayalım:

“Carekê ji caran rehmet li dê û bavan... Köyün birinde bir kadın yaşıyormuş. Belki bu kadının güzelliğini yazmak kadar maharetlerini de yazmak elzemdir. Çünkü kadının güzelliğini tarif etmeye kelimelerim eksik kalabilir. Kadın çok maharetliydi; bütün işleri güzellikle yapardı ama çoğu işi de erkekçe yapardı. Yaşadığı coğrafya onu buna zorlamıştı. Erkekçe yürür, erkekçe para sayar (para hesabı ondaydı), erkekçe tütün sarardı... Hoş bunlar erkeklik mi, kadınlık mı ya da kime ait, bilinmez ama bunu yapmasının bir nedeni olmalıydı. Belki de kendi varlığını ve meziyetini ancak başka kalıplarda, başkaca, kendine ait olmayan hareketlerle gösterirse fark edilirdi. Kim bilir...”

Hayatı çoğu zaman kendisinden beklenmeyen şekilde yaşayan bu kadın bir gün yine beklenmeyecek bir şey yaptı. Âşık oldu. Hem de nasıl! Kendine ait tek şeyi yalan olan bir adamın ona olan bakışlarını sevdi. Onun kendisini sevdiği yalanını sevdi. Adam da bunu çok maharetlice yaptı. Kadın âşık oldu ona. Hâlbuki kimseye dönüp bakmaya tenezzül etmeyen bir kadındı. Bir yalana âşık oldu.

Bu yalana kendisi inandı tabi. İnanmayı seçti ama başkalarını inandıramadı. Herkes karşı çıktı. Ama o, inanmaya devam etti. Çünkü belki yıllar sonra ilk kez, başkaca değil, kendince bir şey hissetmişti. Bu yalan ondaki bazı duyguları tetiklemişti. Kadın bütün gerçeklere yani herkese kulağını kapatıp bir yalanın peşinden gitti.

Bu yalan iki ay sürdü. İki ayın sonunda gerçeği gördü ama geri dönemedi. Çünkü o yalandan geriye kocaman bir şey kalmıştı. Bir çocuk... Günbegün karnında büyüyen bir hayat. Kadın geri dönemedi. Dönemezdi de zaten. Çünkü herkese sırtını dönmüş, herkese karşı çıkmıştı.

Yalan yıllarca devam etti; bir vardı, bir yoktu. Kadın hep bekledi. Bu bekleyişlerde umut yoktu ama yine de bekledi. Bir gün geri dönmek istedi ama dönemedi. Bir yalanın ortasında kaldı...”

Her hikâye bir son ister ama bazı hikâyeler için sona gerek yoktur. Yaşanılan acılar zaten sonu kendiliğinden gösterir.

Ha bir de kadın dönmek isteyip dönemediği zaman, orda değildim bilmiyorum ama bu stranın arka planda çaldığına eminim!

*“Ay de domamê, were domamê...
Were dotmam awa şetê me şerbet e
Pêlên avê li hev diketin
Lê lê dotmam dibên evînîka xelk û alemê adet e
Ax ya min û dotmama min li Cizîra Botan bûye çi qebhete
Ax de domamê domamê...
Ax zerî kubarê, ez bi xulamê...”*

Av. Çiğdem Sevimli

Kırgın Çiçekler

İnsan yaşadığı yere ve coğrafyasına benzermiş zamanla. Yani istesen de istemesen de yaralıdır sen de eğer coğrafyan yara-bere içindeyse.

Acısını içine atıp yıllarca, bakışları –hasretle ve sessizce- dağlara yöneliyorsa eğer beyaz tülbentli annelerin; sen de onların acılarını bir nebze de olsa azaltabilmek için çabalar didinirsin.

Bir komşun bir gece yarısı evinden sorgusuz sualsiz alınan ve bir daha geri dönmeyen, yıllardır arayıp sormadığı yer kalmadığı halde bir mezarını dahi bulamadığı gül tenli kızının derin hasretiyle göçüyorsa bu yalan dünyadan; kulakların sağır kalamaz senin de yüreği delip geçen ağıtlara, insanlığın ve vicdanın kırıntısı dahi varsa yüreğinde...

Zaten tüm acıların ve haksızlıkların son bulması için elimden bir şey geleceksen yapabilmek için seçtim avukatlığı, pek çokları gibi. Adaletin peşinde yıllarca koşmak gerekse bile umudu kaybetmemek için... Çoğu zaman, kalabalıklar içinde yalnız kalarak, Cervantes'in "Don Kişot" eserindeki kahramanı gibi bazen deli cesaretiyle yel değirmenlerine karşı savaşarak, sonuna kadar çabalamayı ve umut etmeyi öğrenerek...

Ama maalesef zaman bana, acı da olsa, başka bir şey de öğretti; en çok da şu son üç yılda.

Meğer ne olursa olsun, başınıza ne gelirse gelsin; her yürek kendi imtihanını veriyormuş bir başına bu dünyada. Bu keşmekeş içinde yalnızmışsın çoğu zaman ve gitgide zorlaşıyormuş dürüst bir insan olarak zorluklara göğüs germek.

Aslında mesleğimizin maddi-manevi tatminini yaşamıyor değiliz zaman zaman. Görmüyor değiliz en zor zamanlarda bile suya atılan bir taşın etrafına yaydığı halkalar gibi yayıldığını iyilik ve güzelliğin.

Ancak bu halkaların yoğun bir şekilde yayılmasını engelleyen, adeta boğmaya çalışan bir girdap misali olan acı bir gerçeklik de su yüzüne çıkıyor. Artık hukukun kırıntısına bile nadiren rastladığımız şu zamanlarda daha da görünür olan bir tehlike var. İyi ve güzel olan her şeyi boşa düşürmeye çalışan "empati/vicdan yoksunluğu" yani "bana dokunmayan yılan bin yaşasın" cılık.

Maalesef bu mantık toplumun her kesiminde, her meslek grubunda hatta aile ortamında bile bazen kötücül bir virüs gibi yaygınlaşabilmekte.

İşte böyle bir ortamda, bir sabah rutin olarak büroma gitmekteydim. Dünyaca ünlü ama son yıllarda bir o kadar da yaralı ve son üç yıldır süren yıkımlardan en ağır biçimde payını alan, yardım çılgınlıklarına tüm dünyanın kulaklarını tıkadığı “Diyarbakır Surları”nın yanından geçiyordum. Surların önünden her geçtiğimde beynime üşüşen binlerce soruyla cebelleşiyordum yine ve her günkü iç muhasebemi yapmaya başladım elimde olmadan.

Hepimiz için daha iyi, kavgasız, çatışmasız zamanlar mümkün değil miydi ki? Çok mu zordu tüm insanların bu güzel doğanın, kadim surların gölgesinde hak ettiği değeri görerek yaşaması?

İşte bu düşüncelerle gitmiş olduğum, halletmem gereken bir işin olduğu kurumda o rutin koşturmacalardan birindeydim. Yapılması gereken çok iş vardı her zamanki gibi. Acaba yine karşıma hangi hukuki-fiili engeli çıkaracaklar diye düşünmeden edemiyordum.

Ta ki karşımda duran ve umutsuzluk, kırgınlık dolu bir çift gözle karşılaşana dek... Acılı olduğu her halinden belli, hep anlaşılamamış olmaktan yüreği bitap düşmüş, benden ve etrafındaki herkesten anlaşılmayı bekleyen, son bir umutla. Bir çift derin kuyu sanki gözleri, içinde ne acıların gömülü olduğunu bir onun bildiği.

Ama evet; hepimiz o “çok önemli” işlerimize dalıp gittiğimizden anlamak istemedik onu. O ise saçlarına örtülü olan ve kirden artık siyaha çalan tülbendiyle derdini kırgın bir şekilde ortaya anlatarak sessizce yanımdan geçip gitti. Öylece anlaşılamadan yine ve koskoca dünyanın ortasında bir başına kalarak, her zamanki gibi... Suskun bir kaya gibi duraksayıp, boşluğa dalan bakışlarıyla...

Köydeki evi yakılmış, bu nedenle gelmiş olduğu Sur’da kendine kurmuş olduğu küçük sade hayatı da elinden hukuksuzca alınarak yıkılmış, evi molozların arasına gömülmüştü. Öyle ki elinde eski hayatından, sevdiklerinden geriye bir fotoğraf bile kalmamıştı. Geçmişle köprüleri yıkılmıştı ve geleceğe de bakamıyordu artık umutla. Berbat bir çaresizlik duygusunun içinde esir kalmış gibiydi bedeni. “Bir Allah’ın kulu bile anlamıyordu onu!”, “Valiye de anlatacağını” haykırıyordu.

Bilmediği bir şey vardı ki maalesef tüm kulaklar ve vicdanlar sağırlaşmıştı artık. Ona yönelen bakışlardan ise ne düşündüklerini okuyabiliyordum.

“Kimsenin elinden bir şey gelmez.”

“Amaann, bizim sorunumuz değil ki bu!”

“Zaten kendi sorunlarımız bize yeter.” diyorlardı.

Yaşlı kadınsa, hep hayata kıyısından köşesinden tutunmaya çalışmıştı belli ki. Bir yazmaya öylesine, belli belirsizce, teyellenmiş bir oya gibi, kimsenin pek de dikkat etmediği... Ama her ne kadar çoğumuz onu görmezden gelsek de işte oradaydı! Gözümüzün önünde duran, bir başına...

Oysaki ne acıydı! Dünyaya bir kere geliyorduk ve her birimiz aslında ayrı birer dünya, ayrı birer mucizeydik şu hayatta.

Durup bunları düşündüm bir an fakat şu da maalesef bir gerçektir ki; ağlayarak geliyorduk şu hayata ve gidince de sevdiklerimiz ağlıyordu, yaşayamadığımız ve yarım bıraktığımız hayata.

Peki, yaşadığımız hayat ne zaman tam bir hayat olurdu ki? Hayatımızı anlamlı kılmak için ne yapıyorduk?

Yani asıl önemli olan yaşayamadığın hayat değil; yaşadığın hayatı değerli ve anlamlı kılmaktı. Herkes farklı bir şeyler yaparak hayatını anlamlı kılmaya çalışıyordu. Ben de değil mi ki hayatı anlamlı kılmaya çalışmanın bir parçası olarak seçmiştim mesleğimi. Hepimiz bir yol seçiyorduk kendimize işte, el yordamıyla, deneyip yanılarak, düşüp kalarak ama herkese özgü, herkes için farklı bir benzersizlik duygusuyla. Fakat maalesef unutuyorduk bu benzersizliği zaman zaman.

Bizler de bu şehirde uzun zamandır unutilan, unutturulan şeyleri hatırlamalıydık. Kadim surlar gibi sessiz ama mağrurca durarak. Bir o kadar da güçlü direnerek, acılara ve zamana, öyle yaşamaya çalışmalıydık. Vefa hatırlanmalıydı, kadir-kıymet duygusu da. Başkasının acısını kendi içimizde hissedebilmeliydik... Dicle Nehri gibi narin ama inadına sürekli akarak, yıllar boyu sabırla örülmüş bir yolculuğa akmalıydık. Tıpkı İpek Yolu'na dizilmiş o eski zaman kervanlarının geceleri ay ışığında yol aldığı gibi yol almalıydık zamanda. İnatçı bir kardelen gibi bakmalıydık hayata. Üç yıldır yaşanan onca acıyı ve şehrin üstüne karabasan gibi çöken ölü toprağını silkelemeliydik üstümüzden. Yılgınlığa yer olmamalıydı şu hayatta. Birbirimizin yarasına dokunarak iyileşebilirdi ancak her birimizin yarası. Tabii ki elimizden geldiğince, dilimiz döndüğünce...

Bu düşüncelerle bir an için sıyrılmış olduğum gerçek hayata; yaşlı teyzenin -çiçekleri bile kırgın ve solgun olan pazen elbisesinin- ya-

nımdan geçerken ki hışırtısıyla döndüm aniden ve tam da yaşlı teyze odadan çıkıp yarım yamalak bir ruhla hayata tutunmaya zorlayacakken kendini, arkasından yetişerek omzuna hafifçe dokundum:

“Teyze, gel benimle! Hukuk bürom yakında. Senin için hukuken ne yapabileceğimize bir bakalım. Olur mu?”

Ve onunla beraber büroma doğru yürürken şunları düşündüm tekrar. “Öyle ya; Eğer adaletsizlik karşısında tarafsız kalıyorsanız zalimin tarafını seçmişsiniz demektir. Oysaki ben, tarafımı çoktan seçmiştim zaten...”

Av. Fehmile Daniş

Resim: Av. Fehmile Daniş

Oxir Be

Te ji min re got oxir be
 Lê tu qet neçûyî
 Te got li vir be
 Tu qet nehatî
 Ne dilê te ji min re kêmbû
 Ne jî ez ji te têrbûm.
 Roj bi roj dew kir rojan
 Qêrîna dilê min xeynî min yekê nebihîst
 Şev bi şevan qetiya ser dilan
 Dil rijîya ser gulan
 Dil ket derdê şevan...

Av. Cemile Turhallı Balsak

Edebiyatta Kadın ve Adalet

Kadın ve adaleti, aslında doğrusunu söylemek gerekirse kadın ve adaletsizliği, hayatın her yerinde somut bir biçimde -somut derken öyle mecaz anlamda somut da değil, beldeki kırmızı kuşakta, vücuttaki morlukta, ağızdaki küfürde, parmaktaki yüzükte, dudakta yargılayıcı bir bükülmede ya da eteğin boyunda- görmek mümkün de; edebiyatta görmemek mümkün müdür?

Sokakta, kahvehanelerde, duruşma salonlarında, evlerin mutfaklarında, parlamentolarda her zaman olması gerekenden, adaletin olduğu bir düzenden bahsedilirken kadın için adalet hep özleminden ibaret olmuştur. Adalet, toplumun kadına borçlu olduğu olgudur. Bu durum ise sokakta, parlamentoda ya da evinin mutfağında -ki zaten elinin hamuruyla kahvehanede kadının yeri mi vardır?- adaleti bulamayan kadınların ancak yazarak adalet arayışlarını doğurmuştur. Kadının sesini duyurabildiği yerdir edebiyat eseri.

Adalet ve adaletsizlik kavramlarını edebiyat içinde bulmaya çalışmadan önce bu kavramların anlamlarına bakmak gerekmektedir. Kuçuradi, adalet nedir sorusuna cevap vermeden önce adaletsizlik nedir sorusuna cevap aramıştır.¹ Burada da kısaca kadın adaletini irdelemekten önce kadın adaletsizliğini irdelemek gerekmektedir. Temel insan hakları bazında değerlendirirsek; temelinde hak, insanlara insan oldukları için insansal olanaklarını gerçekleştirmeleri için verilen şeydir. Tam bu noktada, insansal olanaklarını gerçekleştirme hakkına sahip olanlar, bu olanaklara sahip olmayanlara bu hakkı borçludur. Bir yerde kişilere insansal olanaklarını gerçekleştirebilmeleri için fırsatlar sunulmuyor, eşitlik sağlanmıyorsa orada doğal adaletsizlik söz konusu demektir. Kadının varoluşundan beri yaşadığı şeydir doğal adaletsizlik. Kadına durması gereken yerin gösterilmesi, susması gereken zaman kadının susturulması, giymesi gereken şeyin giydirilmesi... Kısaca "gerek"lerin dünyasında yaşaması için dayatılan yaşamdır adaletsizlik.

¹ Ionna Kuçuradi, *Adalet Kavramı*, Ankara Barosu Dergisi 1993 Sayı-1, s. 80-88

Bunu ise en güzel, Özlü anlatmıştır *Yaşamın Ucuna Yolculuk*'ta:

Yaşamım boyunca içimi kemirttiniz. Evlerinizle. Okullarınızla. İş yerlerinizle. Özel ya da resmi kuruluşlarınızla içimi kemirttiniz. Ölmek istedim, dirilttiniz. Yazı yazmak istedim, aç kalırsın, dediniz. Aç kalmayı denedim, serum verdiniz. Delirdim, kafama elektrik verdiniz. Hiç aile olmayacak insanla bir araya geldim, gene aile olduk. Ben bütün bunların dışındayım. Şimdi tek konuğu olduğum bu otelden ayrılırken, hangi otobüs ya da tren istasyonuna, hangi havaalanı ya da hangi limana doğru gideceğimi bilmediğim bu sabahta, iyi, başarılı, düzenli bir insandan başka her şey olduğumu duyuyorum.²

Soysal ise bu adaletsizliği alaycılık ve ironi ile kaleme almıştır. *Tante Rosa*'da toplumun kurallarına ve sınırlamalarına aykırı bir karakter olan Tante Rosa, Katolik köyündeki evini terk ettikten sonra şunları kaleme alır Soysal:

Şimdi beklenen bir intihardır, bir uçurumdur, bir düşüştür. Şimdi beklenen bir kocakarının günah dolu bir hayatın sonunda sefilce can vermesidir. Yoksa şimdi beklenen günah çıkarmadan geberen bir günahkarın şen hayatı mıdır? Şimdi beklenen bir başarı, bir mutluluk mudur? (...) Tante Rosa aforoz edilmişse bu nedir, beklenen son nedir?³

Katolik bir kadın olmasına rağmen evini terk eden Tante Rosa'nın toplumca beklenen sonu, kiliseden aforoz edildikten sonra acınası bir hayat sürüp ölmesidir. Fakat Soysal ince bir ironi ile şöyle devam etmiştir:

Tante Rosa gittiği büyük kentte bir gazete bayii oldu. Sizlerle Başbaşa dergisini de satıyordu. Yukarda kocası, güzel kocası, yeni kocası keman çalıyordu, keman çalıyordu. Tante Rosa Sizlerle Başbaşa dergisini satarak iyi para kazanıyordu aforoz edildikten sonra.⁴

² Tezer Özlü, *Yaşamın Ucuna Yolculuk*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Haziran 2011, s. 58

³ Sevgi Soysal, *Tante Rosa*, İletişim Yayınları, İstanbul 2013, s. 35

⁴ Soysal, s. 35

Çoğunluk görüşünce Soysal, eserlerinde toplumdaki ataerkil düzeni ve kadın algısını eleştirmesine rağmen bu eleştirilerinin bireysel boyutu aşamaması sebebiyle edebiyat dünyasında feminist olarak algılanmasa ve eserleri de feminist ürünler olarak kabul edilmese de; kadının yaşadığını, dönemin zihniyetiyle ve biraz da kendi hayatıyla harmanlayarak çok da güzel yansıtmıştır. Soysal'ın eserlerinde kadın ironik bir şekilde, var olabilmek için, yazabilmek için, para kazanabilmek için sürekli ataerkil düzenin istediklerini yapmıştır. Kadının içinde bulunduğu düzen yüzünden kadınca bilmeyişini şöyle dökmüştür kelimelere Tante Rosa'da:

Çıplaktık, yürüyorduk, utanmayı öğrenmemizle unutmamız bir olmuştu, çıplaktık, yürüyorduk. Kimin sınava girdiği unutulmuştu, çıplaklık unutturucudur. Biz unutmak için, kaçmak için soyunanlardandık, kaçmak için. Oysa hatırlamak için soyunulur, hatırlamak için, yüzyıllardan beri unutulanları hatırlamak için. Neyin olmadığını, neyin olmayacağını hatırlamak için, yeniden başlamaya gücü olmak için, seçim yapmak için, seçim yapabilecek açıklığa kavuşabilmek için. Hayır demek için, evet demek için, başkaldırmak için, yakıp yıkmak için, barış için soyunulur, soyunulur. Tante Rosa daha bir kez olsun bunlar için soyunabildiğini düşünmedi, görmedi, bilmedi. Tante Rosa bütün kadınca bilmeyişlerin tek adıdır.⁵

Döneminin en önemli yazarlarından olan Woolf ise, kadının yaşadığı doğal adaletsizliği topluma mal etmiş, *Kendine Ait Bir Oda*'da oda ve yazını birer metafor olarak kullanmıştır. Woolf'un *Kendine Ait Bir Oda* isimli eseri kısaca özetlenirse:

Kitaptaki karakter Judith, Shakespeare'in kız kardeşidir ve en az Shakespeare kadar sanata, tiyatroya meraklı ve en az onun kadar yetenekli bir kadındır. Fakat bir kadın olduğu için, toplumun ona biçtiği roller dışına çıkamaz, çıkmaya çalışsa da sefil bir sona mahkum olur. Sırf kadın olduğu için temizlikten, ev işlerinden başka bir şeyle uğraşamaz, kitap okuyamaz. Oysa Shakespeare erkek olduğu için, temizlik ve ev işleriyle uğraşma zorunluluğu

⁵ Soysal, s.88

yoktur ve kitap okuyabilmektedir. Ailesi Shakespeare’i komşulardan biriyle evlenmesi için ikna eder. Fakat Shakespeare bunun üzerine Londra’ya kaçar ve başarılı bir oyuncuya dönüşür. Judith de 17 yaşında zorla biriyle sözlendirilir, evlenmek istemediğini belirten Judith babasından dayak yer, bunlara rağmen o da oyuncu olmak umudu ile ağabeyinin izinden Londra’ya kaçar. Fakat Judith, Shakespeare kadar şanslı ve başarılı olamaz, çünkü onun gibi okula gidememiş ve kitap okuyamamıştır. Tek sorun Judith’in okula gitmemesi ve eğitim alamaması değil; sırf kadın olduğu için gerekli fırsatların Judith’e sağlanamaması ve oyuncu olma isteğinin alay konusu yapılması da başka bir sorundur.⁶

Kadına bir birey olarak fırsat eşitliğinin sağlanmaması hususu üzerinde Erbil de durmuştur. Öyküsüz isimli öyküsünde Erbil, erkek karakterin imkânları çoğulken kadın karaktere yapacak hiçbir şeyin sunulmamasını şöyle anlatmıştır:

İlkokuldan bu yana gelir Rüstem. Kurulur, L’Opera de Paris’te Bachkaus’ı dinler. Ben dinleyemem, ben Rüstem’in öyküsü iken, tutar günü beslerim Rüstem’e.⁷

Erbil, öykülerinde ana karakterleri hep kadın olarak belirlemiş ve genelde öykülerindeki ana karakter olan kadın, toplumdaki aile ve evlilik olgusu, cinsellik olgusu konularındaki değer yargıları üzerinden kendisine yapılan dayatmaya karşı bir hareket içindedir.⁸ Belirtmek gerekir ki Erbil, öykülerindeki tüm kadın karakterleri de böyle bir direniş hareketi içine sokmamıştır. Gerçek hayatta olduğu gibi eril geleceğe sonuna kadar bağlı ve bunu kendi çocuklarına da dayatmaya çalışan kadın karakterler de mevcuttur Erbil’in öykülerinde. *Tuhaf Bir Kadın*’da, annesinin dayatmalarını dinlerken Nermin’in aklından geçenleri böyle aktarmıştır Erbil:

⁶ Virginia Woolf, *Kendine Ait Bir Oda*, İletişim Yayınları

⁷ Leyla Erbil, *Hallaç*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015, s. 33

⁸ Gülşah Kandemir, *Leyla Erbil’in Öykülerinde Kadınlar ve Çocuklar*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı 34, 2013, s.118

Bugün yıkandıktan sonra saçlarımı bigudiledim. Sobanın başındaki yeşil koltuğa oturdum. Tırnaklarımı törpüledim. Daha babam dönmemişti. Annem karşımdaki eski kanepenin köşesine ilişti. Mercimek ayıklıyor. Bir ara çıktı, gene aynı yere oturdu, bir cigara yaktı. Fırtınanın yaklaşmakta olduğunu sezdim. Allahsızlardan başladı. Yalancıların cehennemde çekeceği işkencelerden. Mahrem yerlerini örtmeyenlerin uğrayacağı gazaplardan. “Sen neden şapka giyiyorsun öyleyse?” dedim. “Baban,” dedi, “babanın yüzünden. Allah günah yazmasın, zorla giydirdi bana. Günahlarım onun boynunadır.” Epey dinledim, ses çıkarmadan. Bir çıksa da odama gitsem Konovalof’u okusam. Beş on yaprak kalmıştı. İçime sindire sindire okumak istiyorum onu. Belki onuncu kez okuyorum. Bazı yerlerini ezbere biliyorum. Ayağa kalktı, kapıdan çıkıyordu. Başımı kaldırıp kapının tokmağını tutan elini gözetledim. Birden döndü, gusül abdesti alıp almadığımı sordu. Sussam patırtı çıkacak belli. “Aldım,” dedim, yüzüne bakmadan. “Hiç inanmıyorum sana,” diye dikildi iyice kapının önüne, “zerre kadar güvenim yok sana, gözlerin velfecir okuyor. Her şeyi yapabilirsin sen. Öyle karakersizsin ki, iki çeşit hayatın var. Görmüyorum ama bizden gizli bir şeyler yaptığını seziyorum. Şunu bil ki ben Allah’ın emirlerini yerine getiriyorum. Evladına bildiklerini öğreteceksin, bana düşen bu. Sen gizli gizli her şeyi yapabilirsin. Unutma ki bu dünyada gizli kalan öteki dünyada açığa çıkar. Orada da yüz yüze geliriz. Yalan söylüyorsan, bizden saklı bir şeyler yapıyorsan öteki dünyada yılanların, çıyanların yemi olacaksın...” “Anlaşıldı, anlaşıldı,” diyerek çıkmak istedim. Kapıyı tutmuş, “Ne o küçükhanım hoşunuza gitmedi mi öğütlerim?” dedi. “Ders çalışacağım,” dedim. “Bunlar ders değil mi? Bunlar Allah’ın dersleri, defol git, dersin batsın,” diyerek bir tokat indirdi yüzüme. Ağlayarak odama koştum. Konovalof’u okuyayım şimdi.⁹

Tuhaf Bir Kadın’da, Nermin’in annesi toplumsal ve dini değer yargılarını temsil etmekte ve Nermin annesine karşı verdiği mücadelede aslında bu yargılara karşı bir mücadele vermektedir. Kitapta Nermin, devrimci arkadaşları olan ve onların mücadelesine elinden geldiğince destek olmaya çalışan bir karakter olarak karşımıza çıkar. Arkadaşı

⁹ Leyla Erbil, *Tuhaf Bir Kadın*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2017, s.18-19

Haluk'un tutuklanması üzerine Nermin, Haluk'u görmeye gider. Görüşten birkaç gün sonra okula girerken bir polis Nermin'in yolunu keser ve ifadesini almak için bir yere götürür. Gittikleri yerde iki polis tarafından ifadesinin alındığı sırada Nermin şunları düşünmüştür:

Söylediklerini öyle üst üste, dolaşık bir şekilde söylüyordu ki, bir süre sonra artık duymaz oldum dediklerini, sadece neler yapabileceğini hesaplıyordum. Dayak yemekten değil, "ya şuraya yıkı-verir de beni, bir hayvanlık ederse" diye korkuyordum. Anamın yere göğe sığdıramadığı o zar parçasını ya ilkin bir polis kırıpğı haklayıverirse.¹⁰

"Anamın yere göğe sığdıramadığı zar parçası" derken Erbil, namus kavramını ve bireyin dışında gerçekleşen yargıyı eleştirmektedir. Fakat kitaptaki karakter Nermin de, her ne kadar kadının toplumdaki diğer bireylerle eşitliğini ve özgürlüğünü savunsa da, yine de bazı yargıları kıramaz ve örneğin polislerce ifadesi alınırken "*namus*"unun zedelenmesinden korkar ya da evlenene kadar kimseyle cinsel ilişki yaşamaz. Bunların gerçekleşmesinde en yakını olan ailesinin ve dolayısı ile de toplumun sahip olduğu algının etkisi çoktur.

Tanzimat dönemi romanlarında da durum pek farklı değildir. Kadın, erkek egemen toplumda cinsiyet rollerine uygun davranmasıyla kabul edilmekte, kadınların çevreyle olan ilişkilerinde toplumca tasarlanan beklentilere uyan rollerini yerine getirdiklerinde hoş görüyle karşılandıkları görülmektedir. Hatta Samipaşazade Sezaî'nin "*Sergüzeşt*"indeki Dilber, Şemsettin Samî'nin "*Taaşşuk-ı Talât ve Fitnat*" adlı romandaki Fitnat, Namık Kemal'in "*İntibah*"ındaki Dilaşup, Ahmet Mithat'ın "*Felâtun Bey ile Rakım Efendi*" sindeki Canan, erkek yazarların ideallerindeki iyi huylu, güzel ve erkek egemenliğini severek kabullenmiş kadınlardır.¹¹ Aksine tanzimat dönemi romancılarının işlediği bağımsız kadınlar, otoriteye başkaldırdıkları, erkek egemenliğini kabul etmedikleri için diğer kadın ka-

¹⁰ Leyla Erbil, *Tuhaf Bir Kadın*, s.30

¹¹ Aziz Şeker, *Türk Romanında Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadın Temsillerine Yönelik Sosyolojik Bir Çözümleme*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research, Cilt: 10, Sayı: 54, Yıl:2017, s. 643.

rakterler gibi iyi huylu değil; entrikalar çeviren, yalanlar söyleyen karakterler olarak okura sunulmuştur.

Edebiyat eserlerinde de oldukça konu edilen doğal adaletsizlik ve değer yargıları karşısında, kadın hiçbir zaman adalet mücadelesini bırakmaz, bırakmayacaktır. Edebiyat ise bu mücadelede kadının her daim sesini duyurabileceği yer olarak kalmaya devam eder. Çünkü *edebiyat; unutturmamak için vardır*.¹² Yazımı, kadına; Soysal'ın deyimiyle *kadınca bilmeyişlerini* unutturarak mücadelesine devam etmesini belirten Woolf'un cümlesiyle bitiriyorum:

"Para kazanın, kendinize ait ayrı bir oda ve boş zaman yaratın. Ve yazın, erkekler ne der diye düşünmeden yazın!"

Av. Filinta Rozerin Tellioğlu

¹² Gülriz Uygur, *Adaletsizliği Edebiyat Eserlerinde Görmek* (K24 Mayıs 2015)

Kelepçe

-Ji bûkên zarok re-

Kulîlkeke çilmisî min dît,
Gustîlek di tilîya wê de bû...

Min bala xwe dayê,
Bû qîrîn,
Bêdengîya çaven wê,

Ew gustîla ku di tilîya wê de bû,
Kelepçeya,
Derîyên xeyalên wê û zaroktîya wê bû.

Av. Fehmîle Daniş

“Az Bana Gönder”

Bazı şarkıların notası yoktur, elini her daim omzunuzda hissettiren baba sıcaklığı vardır. Benim için ilk olarak Mazlum Çimen’den dinlediğim “Az Bana Gönder” şarkısı da on altı senedir tam olarak aynı hissiyatları barındırıyor.

Henüz dokuz yaşında idim. Üçüncü sınıfa gidiyordum. Müziğe olan sevgim ve ilgim göz dolduruyordu. Bunun yanında şanslıydım. Çünkü bu ilgim, annem ve babamda da karşılık bulmuştu. Beni bir enstrüman kursuna göndermeye karar verdiler. Bana hangi kursa gitmek istediğimi sordular. Ben de, o zamanlar pek havalı bulduğum gitar kursuna gitmek istediğimi söylemiştim. Bekledikleri cevap bu değildi. En son birkaç kursta enstrüman öğreten kişilerle görüştüklerini ve parmaklarım kısa olduğu için gitarın çocuk yaşına çok uygun bir enstrüman olmadığı gibi gerçeklik payı da olan bir pembe yalan söylediler. Nihayet bağlama kursuna gitmem konusunda beni ikna etmişlerdi. Bir bağlama

kursuna yazıldım böylelikle. Öğrenci bağlaması diye tabir edilen başlangıç seviyesine uygun bir bağlamam da olmuştu üstelik. Omzuma taktığımda boyumu aşsa da, kendime ait bir enstrümanımın oluşu beni mutlu etmişti. Bunun yanında çocuk yaşımda dinlediğim şarkıları bu enstrümanla çalamayacağımı düşündüğüm için de üzülüyordum.

2005 senesinin karlı bir akşamıydı. Kursun benim için iki ya da üçüncü dersiydi. Fakat sınıftaki arkadaşlarımın kursa yazılmasının üzerinden birkaç hafta geçmişti. Ben ise aynı sınıfta olduğumuz için hepimizin aynı seviyede ders aldığını sanıyordum. Öğretmenimiz anlayıp anlamadığımı sorduğunda anladığımı söylüyordum; fakat sınıftaki arkadaşlarım daha önce birkaç defa tekrarını yapmışken ben notalarla henüz tanışmıştım ve notaları anlamak zor geliyordu. O gün dersin çıkışında öğretmenimiz hepimize nota kâğıtları dağıtmış ve bir sonraki derse kadar herkesin o şarkıyı çalmasını istemişti. Ben ise anlamamıştım. Anlamadığımı söylemekten de çekiniyordum pek çok çocuk gibi. Kursun çıkışında babam aldı beni. Eve gittik, nota kâğıdına baktım; portedeki notaların hangisi olduğunu anlayamamıştım. Çocukluk işte, ağladım. Bir daha kursa gitmeyeceğim, dedim. Babamın yine aynı iç donduran kış akşamında, öğretmenin yanına gidip portenin üzerindeki notaların ismini, ölçülerini kendisi bir öğrenciymiş gibi dinleyip anlayıp eve geldiğinde bana saatlerce anlattığını hatırlıyorum. Notanın yazılı olduğu kâğıdın başlığında ise “Az Bana Gönder” yazıyordu.

Büyüdüm. O gün babamın “*Bak bu re, bak şu kuyruklu olan da fa.*” deyişi hayatımın sonraki bütün sürecinde yerini her düştüğümde daha güçlü kalkmam için babamın sarf ettiği sözlere ve “Az Bana Gönder” şarkısı çalarken içimden eşlik ettiğim notalara bıraktı.

Av. Dicle Kanay

Kadınların Adalet Erişimi ve Cezasızlık Politikaları

Tarih boyunca insanlığın eşitlik, özgürlük, adalet için verdiği mücadele; dünyadaki gelişmelere paralel olarak yurttaşların temel hak ve özgürlüklerini devlet karşısında koruyan yazılı hukuk metinlerini oluşturmuştur. Ancak yakın tarihe kadar kadınların bütün mücadelelerine rağmen hazırlanan tüm uluslararası belgeler “cinsiyet körü” olmaya devam etmiştir. Çünkü hukuk, bütün sosyal, ekonomik ve kültürel yapılar da olduğu gibi erkek egemen bakış açısıyla oluşturulmuş ve kadının ikincil konumunu sürdürmeye aracılık etmiştir.

Özellikle kadının “özel alanla” sınırlandırılması, “kamusal alanın” ise yalnızca erkeğe açılması kamusal alanı ilgilendiren hakların da onlara özel düzenlenmesini sağlamıştır. Böylece kamusal alanda yaşanan hak ihlallerine karşı erkeğin deneyimi esas alınmıştır. Kadın kamusal alanda erkeğe bağlı ve arka planda görülmüştür. Bu nedenle kadının özel alanda yaşadığı hak ihlalleri ve şiddet uzun süre görülmemiştir, mahrem/özel kabul edilmiş ve hukukun koruması dışında bırakılmıştır. Hukuk alanındaki gelişmeler karşısında feminist hukukçular hukuka ilişkin eleştiriler yöneltmiştir:

- Hukuk teorilerinin erkekler tarafından geliştirildiğini ve toplumsal cinsiyet bakımından nötr olunduğu durumlarda bile temel bir erkek ön yargısını yansıttığını dile getirmişler,
- Kadınların yaşamlarının erkeklerin yaşamlarından farklı olduğunu, dolayısıyla mevcut teorilerin bu farkı göz önüne almadığını ve kadın gerçekliğine uymadığını ifade ederek hukuku eleştirmişler,
- Hukukta kadın deneyimi ve perspektifinin esas alınması gerektiğini vurgulamışlardır.

Günümüzde küresel kadın hareketi mücadelesi ile kadınların erkeklerle yasalar karşısında eşitliği sağlanmış gibidir. Adalet mekanizmalarına erişimde kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip olma hakkı yasal olarak düzenlenmiştir. Ancak toplumsal yaşamda kadınlar ve erkekler gerçekten kişi özgürlüğü ve güvenliğinden eşit oranda yararlanıyor mu? Yani kadınlar, erkeklerle eşit şekilde kamusal alana çıkabiliyor mu? Siyasal yaşama katılabiliyorlar mı? Mahkemelerde temsil edilme, hak arama, bürokratik işlemleri aşma, dinlenilme, dikkate alınma konularında bir eşitlik var mı? Eşit işe eşit ücret alıyorlar mı? Meslekte

yükselme olanakları eşit mi? Eğitim hakkından eşitçe yararlanılıyor mu? Kamusal alana çıkma, seyahat etme gibi haklar bakımından erkeklerle eşit fırsatlara sahipler mi? Kuşkusuz burada tekil örnekleri kast etmiyorum, kadın cinsinin bir bütün olarak erişemediği haklardan söz ediyorum.

Hiç kuşkusuz tüm bu soruların cevabı “hayır” olacaktır. Kadınlar tüm bu yasal düzenlemelere ve yirmi birinci yüzyıldaki gelişmelere rağmen haklardan erkeklerle eşit oranda yararlanamamaktadır. Dahası var olan haklar kadınların özgül sorunlarını çözmede, hukuk uygulayıcıların eliyle, yetersiz bırakılmaktadır. Çünkü hukuk kuralları ataerkil kültürden beslenerek oluştuğu gibi hukuk uygulayıcıları da benzer kültürle/etkilerle şekillenmekte ve kararlarını buna göre vermektedir. Kadınlar için “yasalardaki hukuk” ile “gerçek hayattaki hukuk”un aynı olmaması, adalete erişim önünde engel olmaya devam etmektedir.

Kadınlara tanınan haklardaki eşitlik ile gerçek eşitsizlikler arasındaki çelişki; toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile yakından ilgilidir. Adli makamlara başvuru, hukuki bilgiye ulaşma, dava açma süreçlerinde ekonomik kaygılar, kent içi ulaşım olanakları, yoksulluk, eğitimsizlik, yapısal eşitsizlik vb. kadınların adalete erişim süreçlerindeki pozisyonlarını farklılaştıran etkenler olarak görülmektedir. Hukuksal bir sorunla karşı karşıya kalan kadınların mahkeme aşamasındaki konumları, yasaların tarafsız düzenlemelerini pratikte eşitsizlikle sonuçlandırabilmektedir. Kadınların ve erkeklerin gündelik yaşam deneyimleri arasındaki farklılık, “tarafsızlık” ilkesiyle yapılan yasal düzenlemelerin, kadınların aleyhine sonuçlanmasına sebep olabilmektedir. Yasaların cinsiyet bakımından tarafsız dili, gerçekte örtülü ve cinsiyetçi tercihleri “gizlemektedir”. Örneğin adli yardım hizmetlerine erişimde tarafsızlık, pratikte kadınlara erkeklere göre daha az hizmet edebilir. Yine kadınların erkeklere göre görece yoksulluğu da, tarafsız adli yardım hizmetinden kadınların daha az yararlanmasına yol açmaktadır.

Kamu hukuku / özel hukuk ikilemi kadınları adalete erişim süreçlerinde geride bırakan bir başka durumdur. Örneğin ceza yargılamalarındaki adli yardım hizmeti, özel alanı düzenleyen medeni yargılamalara göre daha fazladır. Türkiye’de ceza yargılamalarında, zorunlu müdafilik sistemi varken; medeni yargılamalarda (boşanma, velayet, nafaka, miras vs.) adli yardım uygulaması hem ihtiyaridir hem de ulaşımı zordur.

Kadınların adalete erişimi bakımından en önemli uluslararası belge Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)'dır. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (Komite) kadınların adalete erişimlerindeki zorluk ve engelleri sınıflandırmıştır. Buna göre hukuksal, kurumsal ve yapısal zorluklar; neredeyse tüm kadınlar için geçerli engeller oluşturmaktadır. Türkiye özelinde yaşanan durumu da gözetenek bu engelleri açmaya çalışacağım:

1-Ayrımcı hukuksal çerçeve; genel olarak ulusal yasalar, kadınları ayrımcılıktan koruyan ve kadınların haklarını tanıyan/koruyan düzenlemeler içermemektedir. Kadınların adalete erişimlerinin anayasal / yasal düzeyde hem resmi hem gayrı resmi adalet mekanizmaları yönünden tanınması ve güvence altına alınması gerekmektedir. Türkiye'de bunun önemli oranda gerçekleştiğini söylemek mümkündür.

2- Kurumsal ve usuli engeller; hukuksal mekanizmaların ve sistemlerin çoğulluğu kadınların adalete erişiminde engel olabilmektedir: Yargılamalardaki süreler, delil sunma, mahkemelerin görev dağılımı, kurumsal zayıflık, yargı düzeninin özerkliğinin ve bağımsızlığının olmaması, eğitim-öğretimdeki kötü standartlar, işe alma ve atama süreçlerinde düzenleme yokluğu, devletin sorumluluğunda olan iş ve işlemlerin özelleştirilmesi bu engellerden bazılarıdır.

3- Adli süreçlerde görevli olan hâkim, savcı, polis, avukat gibi görevlilerin, kadınların haklarının ihlali konusunda yeterli bilgiye, donanımına ve duyarlılığa sahip olmaması. Özellikle yargısal sürecin başlangıcında; karakol, savcılık ve diğer kurumların zayıflığı, üstün-körü soruşturmalar, kadının beyanının inandırıcı bulunmaması, sorgulanması vb. aşamalar adalete erişimi engellemektedir.

4- Kadınların mahkemelerde yetersiz temsilleri, yargısal ve diğer yapılarda toplumsal cinsiyet dengesindeki bozukluklar, hem resmi hem de gayrı resmi adalet mekanizmalarında kadınların adalete erişimleri önündeki engellerdendir.

5- Kadınların yargısal süreçlerde ana dillerinde kendilerini ifade edememeleri de kurumsal engeller arasındadır. Özellikle Kürt illerinde Kürtçe kamusal hizmetlerin verilmemesi kadınların adalete erişimini engellemektedir.

6- Şiddet davalarında zararı tazmin edecek uygun tazminat biçimlerinin yasalarca öngörölmemesi veya yetersiz olması adalete erişim

için tatmin edici sonuçlar vermeyebilir. Genel olarak adalet sistemi; önleyici, vaktinde, ayrımcı olmayan, tatminkâr, orantılı ya da dönüştürücü çözümlere erişimi sağlamakta yetersiz kalmaktadır.

7- Toplumsal engeller de kadınların adalete erişimini zorlaştırmaktadır. Adalet sistemleri, sorunlarına çözüm sağlamayı vaat ettikleri toplumların değerlerini ve örf-adetlerini muhafaza eder. Özellikle ayrımcı toplumsal kurallar ve toplumsal cinsiyete ilişkin yorumlamalar adalet sistemlerinin gelişimini etkilemektedir.

8- Yoksulluk ve finansal kaynakların eksikliği gibi sebepler de kadınların adalete erişimi önündeki fiili ve ekonomik engellerdendir.

9- Kadınlar arasında okuma yazma oranının düşüklüğü de bu engeller arasında sayılmaktadır.

10- Kadınların haklarını, hangi hukuksal mekanizmalara başvurabileceklerini ve bunlara nasıl erişebileceklerini bilmemesi ciddi bariyerlerdendir.

11- Bunun yanında kadınlar arasındaki “daha dezavantajlı gruplardaki kadınların” adalete erişim konusunda ek zorluklar yaşadığını söylemek mümkündür. Yaşlılar, göçmen veya mülteciler, HIV / AIDS’liler, engelliler, etnik ya da dini azınlıklara mensup kadınların, adalete erişim süreçlerinde çok daha fazla engellerle karşılaştığını söylemek mümkündür.

12- Yine çatışma sürecine ve çatışma sonrası durumlara maruz kalan kadınlar açısından; var olan kamu kurumları, kadınların haklarını korumaktan çok ihlal eder konumda olabilmektedir. Mesela toplumsal sorunların arttığı dönemlerde kolluğun daha çok işkence ve kötü muameleye başvurduğunu görmekteyiz. Çıplak arama, işkence, ters kelepçe, cinsel taciz gibi... Buna maruz kalanların şikâyetçi olmaları halinde ise hemen aleyhlerine yeni suçlamalarla davalar açılmakta ve failer mağdur haline getirilerek kamu görevlileri cezasızlık zırhı ile korunmaktadır.

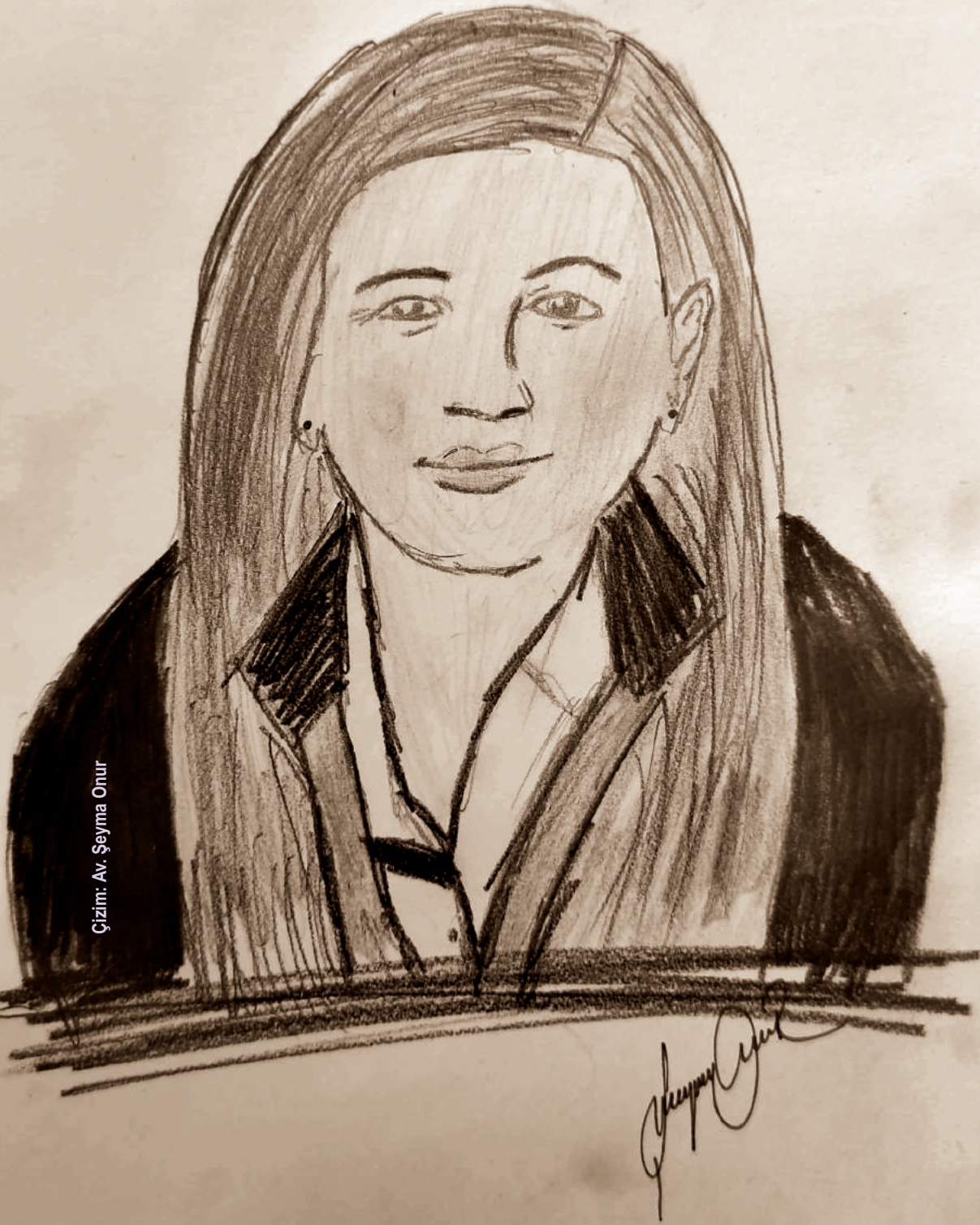
13- Kadınlar şiddete maruz kaldıklarında, adli ve idari mercilerin kadınları korumada ve hukuksal destek sağlamada yetersizlikleri ve isteksizlikleri yaygın bir uygulamadır. Özellikle ev içi şiddet konusunda kadınların şikâyetleri karşısında ayrımcı adli pasifliği somut olarak görmekteyiz. Kadınların şikâyetleri ciddiye alınmamakta, etkili soruşturmalar titizlikle ve acil olarak yürütülmemekte ve deliller derhal toplanmamaktadır. Erkek şiddeti nedeniyle can güvenliği riski ta-

şıyan kadınların talep ettiği tedbir kararları kısa süreliğine verildiğinden etkisiz kalarak kadınlar yıldırılmaktadır. Oysa bu tedbirlerin büyük çoğunluğu şiddet failine bir yük de yüklememektedir. Yine tebligatların titizlikle yapılmaması nedeniyle çoğu tedbir kararı uygulanamadan, sürelerinin dolması sebebiyle, sona ermektedir. İstanbul Sözleşmesi'nde açıkça yasaklanmasına rağmen kadınlar, uzlaştırma bürolarına gönderilmektedir. Kadınların ısrarlı takibi ve inadiyla açılan kamu davalarında fail yerine mağdur kadının yaşamı sorgulanmaktadır. Şiddet davalarında gizlilik kararları verilerek şiddet vakaları ve kadınların mağduriyeti kamuoyundan kaçırılarak dosyalar erkek lehine kapatılmak istenmektedir. Yargılama aşamasında erkeklerin savunma kurguları / namus gerekçeleri dinlenerek iyi hal, haksız tahrik indirimleri uygulanmak suretiyle erkeklerin cezaları hafifletilmektedir ve sonuç olarak kanunlar erkekler lehine esnetilmektedir.

Kuşkusuz tüm bu engellemeler ve zorlamalar karşısında her geçen gün büyüyen kadın örgütlülüğü ve kadın dayanışması, kadınların adalete erişim hakları için omuz omuza mücadeleyi büyütmeye devam edecek; kadın hareketinin ısrarla ve inatla sesini çoğaltarak yol alması bu bariyerlerin üstesinden gelecektir.

Av. Hatice Demir

Çizim: Av. Şeyma Onur

Münferit Değil Toplumsal Katliam: Mübarek Turan

Münferit değil toplumsal katliam: Mübarek Turan

1981 doğumlu, yani henüz yolun yarısını dahi edemeden, otuz üç yaşında, yirmi birinci yüzyılda, kız çocuk doğurduğu için, doğumundan iki gün sonra eşi V.T. tarafından katledildi Mübarek.

Bir kız çocuğu sahibiydi ve ikinci çocuğuna hamileydi. Mübarek'i katleden erkek *'Bir daha kız çocuğu doğurursan seni öldürürüm!'* diyerek katliamın sinyallerini aylar önceden vermişti. Öyle ki Mübarek ikinci kız çocuğuna hamile olduğunu öğrendiğinde ve kız bebek eşyaları aldığı anda V.T. tüm eşyaları tekmelemişti. Katil kendinden saklanan gerçeği sezmiş ve emin olmak için doğumu beklemişti. Mübarek doğuma gittiği gün ise V.T. yalıtkan bir çift eldiven, üçlü uzatmalı priz ve tornavidayı katliam için hazır etmişti.

Ocak ayının 24'ü 2014 yılı...

Mübarek ikinci kız çocuğunu hastanede doğurmuş, doğuma gelmeyen V.T. katliama gerekçe yapacağı haberi çoktan almıştı.

Eve geldiklerinde V.T. bir kez olsun bebeğin yüzüne dahi bakmıyor, Mübarek ile konuşmuyor ve bebeğe isim koymasına istendiğinde *'Kız çocuğuna isim koymam, erkek olsaydı bana bakardı.'* sözleri ise ilk ve son sözleri oluyor.

Mübarek ne olacağını bilmeden ama sezerek hastaneden çıkıp eve geçtiğinde *'Yanımdan ayrılmayın!'* demişti annesine ve kız kardeşine. Ne yapacağı belli olmazdı eşinin, tepkisini görmeden yalnız kalmak istemiyordu onunla. Belki kimse tahmin edemezdi bu kadarını ancak erkek şiddetinin sınırı yoktu, biliyorduk.

Ocak ayının 24'ü 2014 yılı...

Mübarek, kız çocuğu doğurduğu gerekçesiyle doğumdan iki gün sonra V.T. tarafından, gece uyurken, şakaklarına elektrik tutularak katledildi.

V.T. o kadar kararlıydı ki Mübarek'in yaşamına kastetmeye; ağzını kapatarak bağırmasını engellemiş, Mübarek son nefesini verene kadar eyleminden vazgeçmemişti.

Öyle soğukkanlı bir katliamdı ki; katil, öldürme eylemini o kadar kendine hak görüyordu ki; hemen sonrasında abisini arayıp *'Eşimi öldürdüm gel bak!'* demiş, aynı anda 155 polis ihbar hattını arayarak *'Eşimi*

*öldürüyorum, katli bana helalse şu anda öldürüyorum, şu an ağzını kapatmı-
şım can çekişiyor, adresi veriyorum.’* diyebilmişti.

Mübarek iki küçük çocuğuyla aynı ortamda iken vahşice katledilmiş ve bu sebeple her ay yayınlanan kadın cinayetleri istatistiklerinde rakam olarak yerini almıştı (ki bu istatistiklere göre Türkiye’de her gün en az üç kadın genelde erkek fail tarafından çeşitli bahanelerle öldürülüyordu). Katil ise ilk ifade ve sorgusunda *‘Cinler bana öldürmemi emretti, ben hasta-
yım tedavi edin!’* diyerek işin içinden çıkmaya çalışıyordu.

Katliamı duyan, Diyarbakır’da kadına yönelik şiddetle mücadelede aktif yer alan tüm kadın kurumları olarak olay yerine gittik, Müba-
rek’in taziyesine katıldık ve aileyle yaptığımız görüşmeler sonucu dos-
yayı yüzlerce kadın olarak her aşamada takip ettik. Ayrıca Türkiye
genelinde bir sürü kadın duruşma günleri Diyarbakır’a gelerek hep
beraber katilin cezalandırılması için omuz omuza durduk.

Kadına dönük şiddet vakalarında eril yargı tutumlarını çok iyi bil-
diğimizden buna dair önlemler almaya çalışıyorduk ancak takip edilen
tüm vakalardan farklı olarak katil erkeği yargılayan mahkeme dahi
olayın vahşiliği karşısında sus pus oldu ve eril dilini konuşturmadı.

Hâlbuki boşanmak istediği için, yine eşi tarafından, beş çocuğu
odaya kilitlenerek 70 bıçak darbesiyle öldürülen kadının dosyasına da
aynı mahkeme bakıyor ve katil eşin iddiası üzerine kadının kendisini
aldatıp aldatmadığını araştırıyordu. Yıllarca **“ÖLDÜRMEİNİN BAH-
NESİ OLMAZ!”** diye mahkeme salonlarında avaz avaz bağırان kadın
avukatlar ve dayanışmacılar, mahkemenin dahi bahane bulmaya ça-
lışmaması karşısında şaşkınlığımızı dillendiriyorduk. Çünkü şiddetin
hele ki şiddetin son safhası **“CİNAYETİN”** bahanesi, gerekçesi ola-
mazdı ve Mübarek Turan’ın katledilmesi öyle bir vakaydı ki mahke-
menin dahi eril dilini, tavrını, yaklaşımını bağlamıştı.

Yargılama devam ededursun katil erkek, gönderildiği cezaevinde
diğer katil, tecavüzcü erkekler tarafından hemen koruma çemberine
alınmış ve *‘Eşini namus gerekçesiyle öldürdüğünü söyle!’* diye telkinler
çoktan başlamıştı. V.T. cezaevinden gönderdiği haberde bir umutla
‘meselenin aslında namus olduğunu’ bildiriyordu, hâlbuki soruşturma
aşamasında *‘Namus meselem yoktur.’* demişti.

Yargılama sırasında, katilin akıl sağlığının yerinde olup olmadığı
araştırması yapıldı ancak bizler şiddetin ve cinayetin gerçek sebebinin

tahakkümcü, eril toplumsal yapı ve zihniyet olduğunu, kadına dönük şiddetin bu sebeple politik olduğunu ve hiçbir vakanın münferit bir olaydan ibaret olmadığını tüm duruşmalarda dile getirdik. Akıl sağlığı raporunun istenmesi, cezai ehliyetin varlığının araştırılması, olayı münferit olarak göstermek *'Ama deliymiş, o sebeple yapmış.'* denilerek meşrulaştırmak amacıyla girişilen bilinçaltı bir yaklaşımdı. Sonuç itibari ile katilin akıl sağlığında bir sorun olmadığına dair rapor gelmiş ve fail iyi hal gibi hiçbir lehe indirim uygulanmadan tasarlayarak, canavarca hisle ve eziyet çektirerek eşe karşı kasten öldürme suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırıldı.

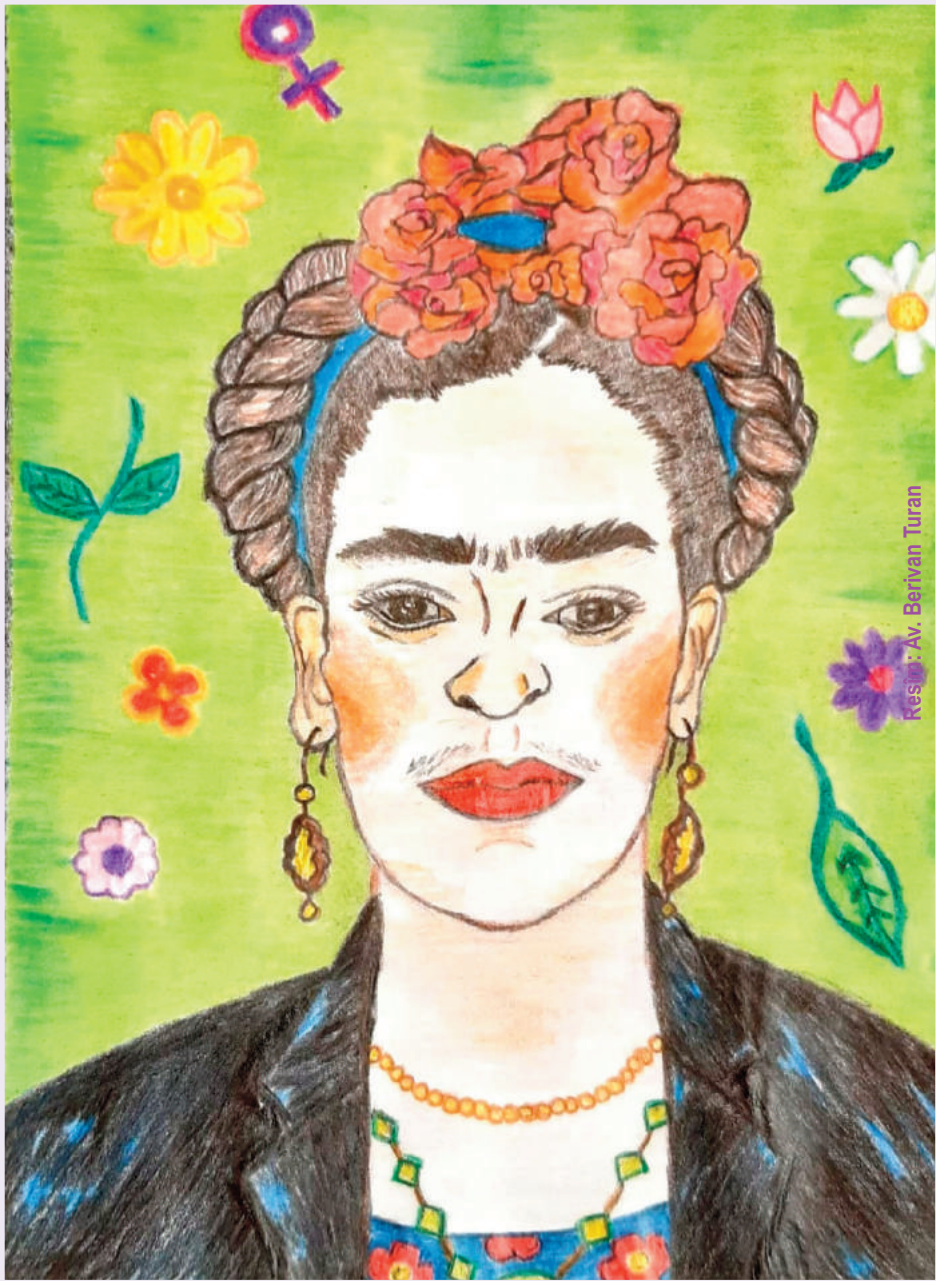
Mübarek Turan cinayetinin diğer kadın cinayetlerinden ayrı olarak bizi en çok şaşırtan ve umutlandıran bir özelliği vardı. Sanık yargılanırken baro tarafından sanık için atanan hiçbir müdafî dosyayı gördükten sonra görevi kabul etmemiş ve iade etmişti. Sırf bu sebeple kararın çıkması aylar boyunca sağlanamadı. Bizler bir yandan duyarlı bu yaklaşıma sevinirken diğer yandan sanığın bir an önce cezalandırılması için sabırsızlanıyor ve çareyi atanan beşinci avukatı zar zor ikna ederek görevi kabul etmesini sağlamakta buluyorduk. Bu da bizzat karşılaştığım nadir ve umut verici bir meseledir ki; hâlâ bu dosyadan bahsederken her ortamda Diyarbakır Baro'su adına gururlanırım.

Bir yaşam yok edildi, iki küçük kız çocuğu annelerinden mahrum bırakıldı ve bir katil erkek daha cezaevinde, cezasının kesinleşmesi için Yargıtay onayını bekliyor. Kadın cinayetleri avukatlık mesleğinde kişiyi en çok zorlayan dosyalardan biridir. Çünkü yaşanan olay, olay anında, katleden ile kalmaz. Cinayetin toplumsal ayağı, yargı süreci vb. her zaman bu vakaların en hassas ve en zor vakalar olduğunu hatırlatır size.

En çok geride kalanlar acıtır içinizi. Anneleri katledilen bir kadının duruşmasına gelen üç küçük çocuğun uzamış tırnaklarını gördüğümüzde yaşadığımız acı -çocuklar o kadar bakıma muhtaç haldeydiler ki tırnaklarını kesmek dahi kimsenin aklına gelmemişti-, yine annesi katledilen bir başka çocuğun *'Teyzemden ikinci yemek tabağı isteyemediğimden annemin gerçekten öldüğünü anladım.'* ifadesinin yarattığı hissiyat hiçbir şeye benzemez. Hâlbuki hepsinin kaderi, dünyaya gözlerini açalı henüz iki gün olmuşken, daha adı konmamış ve kayıtlara *"Bebek Turan"* olarak geçen -Mübarek'in katlini helal eden!- bebek gibi, yüz yıllar öncesinden, eril zihniyetin doğduğu anda yazılmıştı.

Birkaç sayfaya sığdırmaya çalıştığım, şakaklarına elektrik verilmek suretiyle katledilen Mübarek'in hikâyesi asla bundan ibaret değildi, yüzyıllar öncesine dayanan tarihsel ve toplumsal ayağı bir yana, diğer tüm kadın cinayetleri gibi anlatılmayan çok şey vardı, bazen sadece hissedebildiğimiz...

Av. Elif Tirenç İpek

“Kendin olmaya karar verdiğin an güzelleşirsin.”

Coco Chanel

Kadın Sevmek

Buğulu bir mavinin vasatlığında,
 Seni duydu gözlerim yine;
 Her halinde, her rengin, her derecesinde duyduğu üzre.
 Kadın bağırdı nefesin, "Kadın!" dedi:
 Bana zihinden söz et, bana güzelliğinden.
 "Buradayım!" fısıldadım.
 Ben fısıldadım, kulakların çılgılık yedi.
 Ben göründüm, gözlerin kadın dedi.

Aldım, sevdim karalar ardındaki gamzelerini.
 Aldım, karalar ardındaki zekânı sevdim.
 Yetmedi, beyazlar ardındaki kalbini...
 Merinos dedim saklına gizline.
 Aldım, herkesten saklını gizlini sevdim.
 Saklın gizlin de kalmadı bazen.

Aldım, yarıya böldüm elden gelenleri.
 Aldın, ikiye katladın ömre gelenleri.
 Elden gelenler silindi sonra.
 Ömre gelenler bilindi, koyu gökyüzü oldu.
 Derken dudaklarım doldu, yaş doldu, kızıl doldu.
 Sonra büyüdü dudaklarım,
 Aynı anda küçüldü.

Ve kaşlarım büküldü yere, kaşlarım yay oldu.
 Tevazu akıttın tepelerden, adı tevazu kalmadı ama.
 Kadın doğdum babamdan, kadın doğurdum seni,
 Kadın oldum gel'den, kadın büyüdüm kendimle.
 Kadın dedim anneme;
 26 kez.

Kadın yaşıdım benimle;
Her kez.
Anımsadım:
Kadın çağırdı nefesin, “Kadın!” dedi:
Bana zihinden bahset, bana güzellikten...

Aldım, kadın zihnimle sevdim seni;
Aldın, kadın güzelliğimle sevdin beni.
Sen kadın fısıldadın, ben kadın bağırdım.
Ve en son eylemlerimiz evirildi,
Söylemlerimiz devrildi de;
Dik bir mutlak sonsuzlukta diyebildim ki:
Olması gereken düşlemicesiye,
Kadın sevdik birbirimizi.

Aşk ile nihayet, birimiz diğer birimizi;
Duyabildik, sevebildik ve!

Av. Berivan Turan

8 Mart Dünya Kadınlar Günü vesilesiyle Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Merkezi üyesi ve Nusaybin Belediyesi Eş Başkanı Av. Semire Nergiz ile feminizm, kadının insan haklarının ihlali, 6284 sayılı yasa, kadına yönelik ayrımcılık ve avukatlık mesleği hakkında konuştuk.

“Tek başına bir kanunun kadına yönelik şiddeti önlemede yeterli olmadığı açıktır. Zira kadına yönelik şiddet POLİTİK VE BİR SİSTEM sorunudur. Bi-reyleri KADINLIK/ ERKEKLİK kalıpları içine koyan toplumsal cinsiyet rolleri ile kadınlar ve erkekler arasında yaratılan geleneksel iktidar ilişkisinin ve ATAERKİL sisteminin sonucudur. Kadınlar lehine kanunlar ve düzenlemeler yapmak gerekir ancak İDEOLOJİK VE ZİHİNSEL olarak arka planda eşitlik meselesini de kabullenmek gerekir. Kadına yönelik şiddetle mücadelede devletin tutumu da tam buna denk gelmektedir.”

Kendinizi kısaca tanıtır mısınız?

• Mardin ili Nusaybin ilçesinde doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimi burada tamamladıktan sonra 1993 yılında Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdim. 1994 yılında Diyarbakır Barosu bünyesinde serbest avukatlık yapmaya başladım.

Diyarbakır Barosunda yaptığınız çalışmalar ile diğer çalışmalarınız hakkında bilgi verir misiniz?

Diyarbakır Barosu bünyesinde Çocuk Hakları Merkezi üyeliği, Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Danışma ve Uygulama Merkezi kurucu üyeliği ve yürütme kurulu üyeliği ve koordinatörlüğü görevlerinde bulundum ve halihazırda hala bu merkezin üyesiyim. Bu çalışmalarım sırasında Diyarbakır’da faaliyet gösteren Selis Kadın Merkezi, Kardelen, Epidem gibi kadın örgütlerinin çalışmalarında gönüllü eğitmenlik yaptım. Merkezi İstanbul’da bulunan KAHDEM (Kadınlara Hukuki Destek Derneği) kurucu üyeliğini yaptım ve halen bu derneğin üyesiyim.

2007 yılından itibaren Yerel Gündem 21 Kadın Hukuk Şiddet Komisyonunda çalıştım. Komisyonun faaliyetleri çerçevesinde kadınlara hukuki destek veren “Şiddete Dur De” kadınlara hukuki yardım merkezinde gönüllü olarak avukatlık ve koordinatörlük yaptım. Hollanda Büyükelçiliğinin desteği ile “Kadına Yönelik Şiddete Dur De” projesini yürütme, proje koordinatörlüğü görevlerinde bulundum. Bu proje çer-

çevesinde kadın meslektaşlarımızla beraber bilinç yükseltme toplantıları, hukuki danışmanlık, dava takibi ve kadın haklarına ilişkin broşür, afiş ve şiddet sonrası başvuru yapılabilecek telefonların olduğu cep aynaları hazırlama çalışmalarında bulundum. Bu çalışma kapsamında ekonomik yönden dava açamayacak ağır şiddet mağduru kadınların dava dosyaları ve namus cinayetleri davaları takip edildi.

Yerel ve uluslararası çeşitli insan hakları örgütlerine üyeliğim bulunmaktadır. Bu konularda çok sayıda sertifika ve eğitim programlarına katıldım.

Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Merkezi faaliyetleri kapsamında özellikle 2004-2010 tarihleri arasında Diyarbakır ili ve ilçelerinde şiddet mağduru kadınlara hukuki danışmanlık, şiddet ve yasal düzenlemeler konusunda erkeklere yönelik bilinç yükseltme ve farklılık yaratma toplantıları, radyo tv programlarına katılmak, paneller seminerler ve atölye çalışmaları düzenlemek, katılmak, meslek içi eğitim seminerlerini organize etmek ve bu faaliyetler çerçevesinde çeşitli sokak aktiviteleri yaparak kadına yönelik şiddete dikkat çekme ve duyarlılık yaratma çalışmalarında yer aldım.

Avukatlar mesleklerini icra ederken nelerden mutlu olurlar?

Kadın hakları alanında çalışan meslektaşlarımız için kadınlar lehine verilen her karar bizi mutlu eder. UYAP'ın kesintisiz çalışması, mahkeme ve özellikle icra daireleri arandığında karşı tarafın telefonu açması, savcının müvekkiliniz için beraat mütalaası vermesi ve akabinde beraat etmesi, tutuklu müvekkilin tahliye edilmesi, gözetimdeki müvekkilinizin serbest bırakılması, lehe verilen bilirkişi raporu, saatinde girilen duruşma mesleğin en güzel ve heyecan verici anlarıdır.

6284 sayılı yasanın uygulanması hakkında ne düşünüyorsunuz, sizce 6284 sayılı kanun şiddeti önlemede yetersiz mi kalıyor?

6284 sayılı kanun, esas itibarıyla 4320 sayılı kanunda düzenlenmiş olan yaklaştırmaya, uzaklaştırmaya, iletişim araçları ile rahatsız etmeme gibi koruma tedbirlerini içermektedir. Ancak yeni kanun, gerek şiddet görenlerin kapsamı açısından gerek şiddetin önlenmesine ilişkin alınan tedbirler, koruma kararı verilmesi ve kurumlar arası koordinasyon kurulması açılarından ve geçici maddi maddi yardım desteği

bakımından daha kapsamlı düzenlemeler içermektedir. Ancak yasal düzenlemelere rağmen kadına yönelik şiddet vakalarının tırmanarak devam ettiğine tanık oluyoruz. Tek başına bir kanun kadına yönelik şiddeti önlemede yeterli olmadığı açıktır. Zira kadına yönelik şiddet POLİTİK VE BİR SİSTEM sorunudur. Bireyleri KADINLIK/ ERKEKLİK kalıpları içine koyan toplumsal cinsiyet rolleri ile kadınlar ve erkekler arasında yaratılan geleneksel iktidar ilişkisinin, ATAERKİL sisteminin sonucudur. Kadınlar lehine kanunlar ve düzenlemeler yapmak gerekir ancak İDEOLOJİK VE ZİHİNSEL olarak arka planda eşitlik meselesini kabullenmek gerekir. Kadına yönelik şiddetle mücadelede devletin tutumu da tam buna denk gelmektedir.

Toplumumuzda Feminizm kaba bir tabirle "erkek düşmanlığı" olarak görülüyor. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Öncelikle feminizm erkeklerin işlerine geldiği gibi ve çoğunlukla kadınları aşağılama amaçlı kullandıkları "erkek düşmanlığı" hiç değildir demekle başlamak istiyorum. Feminizm en basit tanımıyla cinsiyet ayrımcılığına karşı çıkan ve kadınların haklarının korunmasını hedefleyen, kadınların ve erkeklerin doğal olarak eşit haklara sahip olmaları gerektiğini savunan bir dünya görüşüdür. Feminist teori toplumda oluşan cinsiyet eşitsizliğini anlamak ve anlatmak ister. Kadınlık ne demek, erkeklik ne demek, yani basitçe kadına ve erkeğe verilmiş rolleri ifade eden toplumsal cinsiyet kavramını tartışır. Yani İYİ BİR ŞEYDİR FEMİNİZM.

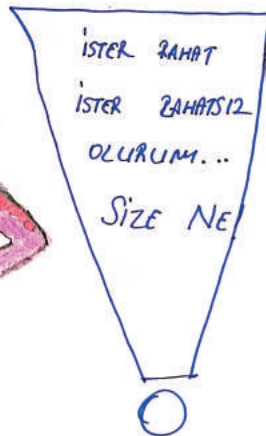
Ataerkil toplumlarda kadının bağımsız bir birey olduğu göz ardı edilip, kadına anne ya da eş rolü yüklenerek kadınlar çalışma hayatının dışına itilmektedir. Bu tutum karşısında kadınlar nasıl bir duruş sergilemelidirler?

Bu husus da kadına yönelik ayrımcılığın bir diğer boyutudur ve kadına yönelik şiddet gibi politik bir tutumdur aslında. Ev, ev işi ve çocuk bakımının sadece anne üzerinden yürütülmesi klasik ataerkil ve ayrımcı yaklaşımın ta kendisidir. Olması gereken, bu yükün eşler arasında eşit paylaşımı olmalıdır. Kadının ekonomik olarak güçlü olması birey olma yönündeki en büyük adımdır. Devletin politikaları bu yönde olmalı ve özellikle bu konuda annelerin üzerinden çocuklar bakımından yükün kaldırılması için küçük çocukların kalabileceği üç-

retsiz kreşlerin ulaşılabilir yerlerde açılması birincil görev olmalıdır. Kadının istihdamı önündeki diğer toplumsal ve yasal engellerin kaldırılması gerekmektedir. Özellikle kadın istihdamını geliştirmeye yönelik yapılan son değişikliklerde kadın çalıştırmanın ekonomik sonuçları daha çok işveren üzerinde bırakıldığından işverenlerin artık kadın çalışan istememeleri gibi olumsuz bir sonuca yol açtığını söylemek gerekir. Okuduğum bir araştırmada son yıllarda bu sebepten kaynaklı olarak kadın istihdamının ciddi anlamda azaldığı yönünde idi. Halbuki olması gereken devletin sosyal devlet olma görevi nedeniyle bu sorumluluğu üzerine almasıdır aslında. Yasal değişiklik yaparak topu işveren üzerine attığında kadınlar lehine gibi görünen değişiklikler aleyhine dönebiliyor.

Signature

Signature

İSTER ÇILGIN
İSTER CİDDİ
OLURUM...
SİZE NE?

Şeyma Onur

İSTER KARIYER
İSTER ÇOCUK
YAPARIM...
KİME NE?

Şeyma Onur

Çocuğun Adı Var Mı?

Ulusal ve Uluslararası Mevzuatta "Başka suretle reşit olsa dahi 18 yaşın altındaki bireylere Çocuk denir." Birey ise; kendine özgü nitelikleri ile bölünemeyen tek varlık, ferttir. Birey tanımındaki tüm özelliklere sahip olan çocuğun ülkeler ve dünyadaki kabulü-yeri-önemi reel midir diye sorgulamadan geçemiyor insan. Yoksa sadece modern tanımlamalar ve uygulanmayan yasalarla mı zorlama tanımlamalara ulaşıyoruz diye düşünmemek elde değil.

Çocuğun yasal hakları denince; yaşama hakkı, eğitim hakkı, sağlık hakkı, barınma-beslenme hakkı, sağlıklı bir çevrede büyüme hakkı, katılım hakkı, savaştan ve bedensel bütünlüğüne gelecek her türlü kötü-lükten korunma hakkı yeterince sağlanabiliyor mu biz yetişkinlerce? Diğer bir özle çocukları ne kadar koruyabiliyor, suç mağduru olmasını ya da suça bulaşmasını önleyebiliyoruz? İnsan hakları aktivistleri içinde çocuk hakları savunucuları ne kadar yol alabildi? "Çocuk mevzusunu ne kadar görünür kılabilirdik, çocuğun renginin, dilinin, dininin, ırkının olmadığını, siyaset üstü politikanın işlerliğini ve önemini ne şekilde anlatabildik?" diye soruyorum sonra.

"Çocuğun kimliğiyle başlayalım mı, ne dersiniz? Vatanı, milliyeti, uyruğu, dili, dini, seçemediği anne - babası, doğduğu-yaşadığı ve belki de öleceği yere kadar hiçbir alanda söz hakkı olmayan bireyden bahsederken görünür olamayışı acı değil midir? Yetişkin olmadan önce hepimizin geçtiği bir evre değil midir, dokunamadığımız, öncesine inemediğimiz, tüm davranışlarımızın idesi değil midir? unuttuğumuz bu evre. Daha iyi bir dünya arzusunda olan insanlığın geleceğe dair bırakmak istediği mirasın sahibi değil midir, bu evre. Peki nedir bu kaos, nedir üstünde her türlü kirliliği yaşattığımız ve daha ötesi kimliğinin gereklerini sağlayamadığımız, toplumun 3/1'ini oluşturan ve adı dışında sanı olmayan 'Çocuk'lara yaptıklarımız?

Sonra kendime dönüyorum. Çocukluğuma, bir daha erişemeyeceğim elde edemeyeceğim haklarıma, elimden alınan ana dilime, oyun hakkıma, eğitimde fırsat eşitsizliğime, yerinden zorla göç ettirilen binlerce Kürt çocuklarına, savaşın içinde doğan ve siyasi ortamda büyümek durumunda kalıp çocukluğunu yaşayamayan bizlere, eğlenmeyi zul gören ve küçük bedenlerimizde bir anda büyütülen bizlerin ço-

cukluğunu hatırlıyorum. Sonra oyun oynarken mayınlı tarlalarda küçük bedenlerini - uzvunu kaybeden çocuklara, panzer altında ezilen çocuklara, bez bebeği-topu değil, silahı-panzeri öğrenen çocuklara, mevsimlik işçiliğe zorlanan yoksul çocuklara, sayısal olarak ifade etmekten korktuğum cinsel istismar mağduru çocuklara uzanıyorum. “Ya mülteci olup, sığınmacı konuma düşürülen ve her daim öteki olacak çocuklara ne olacak?” diyorum. “Vatansız olmak ne zor.” diyorum sonra. Vatanı içinde yabancı olmak ise tarifi yok gibi.

Hangi birini anlatsak, sesimizi duyarlar mı? Çocuğun katılım hakkını anlatmak istiyorum. Çok yeni bir konu. Tüm bu başlıklar çocuklarla birlikte tartışılın istiyorum. Sonra koca bir korku salıyor. “Ya bu hakkı kullanırken terörist derlerse?” diyorum. Ne de olsa Türkiye’de terörist tanımı çok geniş, çocuklar da nasibini almadı mı diyorum. Bu sebeple kaç çocuk küçücük bedenlerinden daha ağır cezalar aldı, ne denli korkuldu, korkutuldu, öteki oldu hep, krime edildi, eğitim hakkı ellerinden alındı, kendini ifade edemedi, toplum dışına itildi? Peki, öteki olmanın yükünü çocukken taşımak nedir diye sorarlarsa, yaşamayan var mıdır bu coğrafyada?

Kadına yönelik şiddetle mücadele ediyoruz. Şiddetin kaynağının eril zihniyet olduğunu biliyoruz. “Hangimizin çocukluğunda şiddet ya da şiddete tanıklığı yok?” diye soruyorum. “Öğrenilen ve öğretilenlerle geleceğimizi değiştirebilir miyiz, şiddetten arınabilir miyiz, tüm bunlardan çocukları koruyabilir miyiz?” diyorum ve koca bir sessizlik çöküyor üstüme.

Çocuklar ihmal ediliyor daha ötesi buz dağının görünen kısmı kadar istismar, ya görünmeyen kısmı. Tüm bu ihlallerin sorumlusu kim? Cevap: Ben, sen, onlar, devlet, devletsizlik ve belki de hayali Leviathan’dır. Sonra bir ümit yeşeriyor uzaklarda. Birleşmiş Milletlerin İklim Zirvesinde dünya gündemine oturan, kapitalist düzene meydan okuyan 16 yaşındaki İsveçli Greta Thunberg ve daha nice çocuk bu dünyayı değiştirecek biliyorum. 2021 yılı Nobel Barış Adayı olarak gösterilen Greta’ya bu ödülün verilmesi halinde “Dünyayı değiştirecek olan çocuklardır” diyen yetişkinlere inanacağım diyorum.

“Öyle bir ağlasam
Öyle bir ağlasam çocuklar
Size hiç gözyaşı kalmasa.

Öyle bir aç kalsam
Öyle bir aç kalsam çocuklar
Size hiç açlık kalmasa.

Öyle bir ölsem
Öyle bir ölsem çocuklar
Size hiç ölüm kalmasa”

diyen Aziz NESİN’in dizelerindeki çocuk vurgusunu hatırlıyorum. Bu dizelerdeki içtenliğe inanan yetişkinlerin politikasıyla büyüyecek çocukluk hayalini kuruyorum. Ve çocuklara savaştan, şiddetten uzak barış içinde daha iyi bir dünyayı sunacak olanın siz kadınlar olduğuna inanarak “Dünya kadınlar günümüz kutlu olsun.”

Sevgiyle...

Av. Gazal Bayram Koluman

Çizim: Av. Berivan Turan

*“Güzel olsun, seksi olsun, bakımlı olsun, anlayışlı olsun,
sadık olsun, marifetli olsun, becerikli olsun...
Peki, öyle bir kadın niye senin olsun?”*

Marilyn Monroe

Avukatlık Mesleğinde Mobbing (Psikolojik taciz)

Mobbinge uğramadığınızı mı düşünüyorsunuz?

1980’li yıllardan itibaren iş yaşamında kullanılmaya başlanan “mobbing” kavramı, tüm dünyada hızla yayılan ve farkına varılan bir olgu olarak karşımıza çıkıyor. Konunun anlaşılması bakımından “mobbing”in ne olduğuna dair bir tanım yapmak gerekirse; *“işyerinde ya da iş ilişkisinden dolayı fail tarafından kısa olmayan bir sürede tekrarlanan davranışlarla, sistematik bir şekilde, mağdurun iş hayatını kötüleştiren, mesleki etkisi olan ya da onu iş hayatından koparan, kural olarak kasten yapılan ancak ihmelen de gerçekleşebilen bir süreç”* olarak tanımlanabilir.

Mobbingin birçok türü olsa da günümüzde en çok dikkat çekenini cinsiyet temelli olanıdır. Biz kadınlar iş yerlerimizde, evlerimizde, arkadaş ortamlarımızda, okulda kısacası yaşamın tüm alanlarında açık veya örtülü olarak sürekli bir şekilde mobbinge maruz bırakılıyoruz.

Hal böyle olunca Anayasanın “kanun önünde eşitlik” başlıklı onuncu maddesindeki “...Kadın ve erkek eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin

yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür...” hükmünün işlevselliğine ilişkin kuşkular da beraberinde geliyor. Anayasanın bu maddesinin günlük yaşamdaki işlevsizliği, anayasal haklarını çok iyi bilen biz kadın avukatlar açısından da geçerliliğini koruyor.

Peki, gerçekten eşit miyiz? Yoksa bu eşitlik sadece “*kanun önünde*” mi?

Gelin bazı soruları soralım kendimize. İsteyen bağırarak cevaplasın, isteyen sessizce, isteyen yazarak, isteyen çizerek...

- Sizin hiç etek boyunuz ölçüldü mü duruşma salonunda?

- Sırf başörtüsü taktığınız için “*bazı dosyaları*” alamayacağınız söylendi mi?

- Ceza davası olan müvekkil size gelerek “*erkek*” bir avukatla çalışmak istediğini söyledi mi?

- İş başvurusu yaptığınızda sizden “*toplumun güzellik algısına uygun*” bir şekilde giyinmeniz istendi mi?

- Aynı dava dosyasında size bir erkek avukata göre daha az ücret teklif edildi mi?

- Kadın olduğunuz için yalnızca hukuk davalarına bakabileceğiniz söylendi mi?

- Gece yarısı acilen karakola gitmeniz gerektiğinde taksiye rahatlıkla binebildiniz mi?

- Karakoldaki polis sizi küçümsedi mi, taciz etti mi?

- Cezaevine giderken “*uygun kıyafetler*” giymeniz istendi mi? Dekolte giyindiğiniz için cezaevine alınmadığınız oldu mu?

- Patronunuz tarafından istediği sonucu alabilmesi için hâkim veya savcıyla görüşmeye özel olarak gönderildiniz mi?

- Birden fazla avukatla takip ettiğiniz dosyalarda söz alan kişi olarak siz mi tercih edildiniz yoksa erkek olan avukat mı?

- Kadına yönelik şiddet dosyalarında kadın avukatların yalnızca kadın hakları yönünden savunma yapması gerektiği, dosyadaki erkek avukatın ise dosyanın esası ile ilgili söz alması gerektiği söylendi mi size de?

- Büronuzda başka erkek avukat/avukatlar varken sizden çay-kahve istendi mi?

- Görüştüğünüz müvekkil sizi “*psikolog*” olarak kullandıktan sonra dosyasını erkek avukata verdi mi?

- Erkek meslektaşınızla birlikte bir müvekkil ile görüştüğünüz sırada müvekkil sizin sözlerinizi erkek meslektaşınıza onaylattı mı?

- Aynı müvekkil size boşanma, velayet, istismar, kadın cinayeti davalarını takip etmeniz için gelirken diğer tür dava türleri için erkek meslektaşınıza mı yöneldi?

- İş başvurusu sırasında evli olup olmadığınız, evlenmeyi düşünüp düşünmediğiniz, çocuğunuzun olup olmadığı, hamile olup olmadığınız sorgulandı mı?

- Şehir dışı duruşmalarına kadın olmanız sebebiyle “gidemeyeceğiniz” söylenerek iş başvurunuz reddedildi mi?

- Sırf kadın olduğunuz için müvekkiliniz “alacağını tahsil edemeyeceğinizi” söyledi mi?

- Kadın hakları savunuculuğu yaptığınız için savunmanız küçümsendi mi, abarttığınız söylendi mi veya “marjinalleştirildiniz” mi?

- Büronuzda, adliyede, karakolda, cezaevinde veya mesleğinizi icra ettiğiniz herhangi bir yerde tacize uğradınız mı?

Tüm bu soruları cevapladıktan sonra yeniden ilk soruya dönelim.

Siz hâlâ mobbinge uğramadığınızı düşünüyor musunuz ya da cinsiyet temelli bu psikolojik baskıdan kadın avukatların, anayasal ve yasal haklarını bilmelerinden kaynaklı ayrık olduğunu?

Av. Merva Demircan

Aşk Öldürmez...

*Tek varlığım ve tek yokluğum,
yaram ve merhemim,
kazanmadığımı ama hep kaybettiğimi.
Evet, buydu aşk.*

Mevlana

Kadınlar, yaşamın her alanında ataerkil sistemin siyasal, kültürel, politik, ideolojik argümanlarla inşa ettiği ve günbegün derinleştirdiği toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile mücadele etmeye devam ederken bir yandan da her türlü şiddete ve istismara uğramakta, katledilmekte, intihara sürüklenmektedir.

Ataerkil sistem, her gün kendini daha da güçlendirirken bir yandan da kadınlara karşı takındığı tekçi, merkeziyetçi, ötekileştirici, dışlayıcı eril dil ve üslubunu toplumda yaygınlaştırmaya devam etmektedir. Sistem, kadınların yıllardır büyük mücadeleler sonucu elde ettiği kazanımlarına saldırmakta, hukuki güvence sağlayan yasaların, uluslararası sözleşmelerin ve özellikle de İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanmaması gerektiğini dillendirerek bütün koruyucu mekanizmaları tartışmaya açmaktadır. Kadının varlığını annelik ve ev yaşamıyla sınırlamaya çalışıp kadını kamusal alandan uzaklaştırarak eve hapsedmeye çalışan bu sistem, tüm mekanizmalarını devreye sokarak kadının bütün yaşamsal tercihlerine sistematik saldırılarını sürdürürken kadını yok sayıp toplumda görünmez kılmaktadır.

Eril sistem günbegün kendini büyütürken yarattığı erkek profili ile kadınları hayattan, sevdiklerinden, hayallerinden koparmaktadır. Kadınları katledenler öldürme gerekçelerini eril sistemin içini boşalttığı aşk, flört, sevgi sözcükleriyle dile getirmektedir. "Aşık olmak, aşk yaşamak, flört etmek" erkekler tarafından öldürme, bıçaklama, kesme, ateşli silahla vurma gibi eylemlerde bulunmak için geçerli bir sebep olarak sunulmaktadır. Eril sistemde "aşk"ın adı erkek şiddeti olurken kadınlar en sevdikleri, hatta kendilerini uğruna ölecek kadar sevdiğini söyleyenler tarafından öldürülmekte, intihara sürüklenmektedir. Bir yandan da eril sistem, kurgulayarak sunduğu parlatılan neon ışıklı aşkı pazarlamaktadır. Aşk ve cinayet kelimeleri yan yana getirilerek yasak

aşk-yasal aşk ikilemi de bu denklemdeki öldürme gerekçelerinde yerini almaktadır.

Peki gerçekten kadın katillerinin, tecavüzcülerin ve diğer her türlü şiddeti uygulayan erkeklerin bahsettiği “aşk” nedir? Aşk ile cinayet kelimeleri gerçekten yan yana gelebilir mi? Elbette bunların aşk dediği şeyin söylediklerinin aksine sevgi, duygu, merhamet, incelik, empati barındırmayan hayvani duygulardan başka bir şey olmadığı yarattıkları kanlı tablodan çok net anlaşılmaktadır. Esasında aşk dedikleri şeyin gerçekte kapitalist sistemin eril zihniyetinin metalaştırdığı, mülkiyet ve sahiplenme duygusundan başka bir şey olmadığı ayan beyan ortada olan bir gerçektir. Gerçek aşk yani özgür aşk dediğimiz şey kişiyi şairleştirirken, öte yandan katilleştiren, kaleme sığmayan acılar yaşatan ve pazarlanan şeyin aşk olmadığını, ünlü şairimiz Ahmet Arif’in “Gel beraber alalım nefesimizi sevdiğim. Sensiz boğazımdan geçmiyor” sözleriyle daha iyi görmekteyiz.

Her dönemde ve kültürde geçerliliği olan aşk, sevgi, güven, sadakat ve emek kavramlarını sorguladığımızda, bugün yaşanan ve dillendirilen “aşk” ve “-mış gibi yapılan”la yakından ve uzaktan bir ilgisinin olmadığını görmekteyiz. Her türlü sanatsal ve edebi eserde aşk büyük bir naiflikle işlenirken, aşkın insanın tekemmül etmesindeki yadsınamaz varlığı ve korkulacak bir şey olmadığı çok güzel ifade edilerek adeta aşka aşık edildiğini görmekteyiz.

Aşk, sevgi ve emek kavramlarını sorgulayan 1977 yapımı “Selvi Boylum Al Yazmalım” filmi, çok etkileyici ve hafızalardan çıkmayan unutulmaz replikleriyle bizi bir kadın ve iki erkek arasında yaşanan aşk ve sevginin iyilik, dostluk ve emek olduğu gerçeğine ulaştırıyordu. Filmin kahramanları olan Asya, İlyas ve Cemşit, aralarındaki ilişkiyi büyük bir incelikle sorgulayarak makul çözümü bulmuşlardı. İlyas, “Elveda Asya, elveda selvi boylum al yazmalım, elveda. Bitmemiş türküüm benim,” repliğiyle ayrılıklarda da nezaket olabileceğini, öldürmeden de ayrılmanın mümkün olabileceğini gösteriyordu bize.

“Sorma bana ne kadar seviyorsun” diyen Nazım Hikmet’ten aşkın büyüklüğünü; bir mektubunda “Öyle yandım ki; sen yandıkça ben yanayım, sen dondukça ben de donayım” diyen Mevlana’dan ve herkesin yaşamından kendisine bir pay çıkardığı büyük aşklar ve kırgınlıklar yaşayan ama güçlü durmayı başarmış Frida Kahlo’dan “İki Frida (Two

Fridas)) tablosu ile aşkın “sen” ve “ben”i nasıl “biz”e dönüştürdüğünü öğrenmekteyiz.

Gerçek özgür aşktan bahsederken Kürt edebiyatında destanlaşan aşkların işlendiği Mem û Zîn, Zembîlfiroş, Siyabend û Xecê ve Cembelî û Binevş destanlarını da anmadan geçmek olmaz.

Kadınlar, altın ve pırlantalarla, kırmızı kalpli oyuncaklarla gizlenmeye çalışılan kadın emeği sömürüsünü, şiddet barındıran ve öldüren aşkı kabul etmedikleri gibi eril, militarist, cinsiyetçi erkek anlayışına karşı özgürlük mücadelesinden ve eş yaşamdan da bir an olsun geri adım atmayacaklar, gerçek aşktan da asla vazgeçmeyeceklerdir.

Kaf Dağı’nın tepesine kadar nefis, aşk, cehalet, inançsızlık, yalnızlık, dedikodu, benlik olmak üzere yedi dipsiz ve zorlu vadiyi geçip yeniden dirilerek küllerinden doğan adeta Simurglaşan kadınlara, her şeye, her zorluğa rağmen yaşamayı seçen/seven kadınlara ve “Gerçek Özgür Aşktan Asla Vazgeçmeyiz!” diyen bütün kadınlara selam olsun.

*Av. Semire Nergiz
Nusaybin Belediye Eş Başkanı*

Fotoğraf: Av. Öykü Çakmak Mart 2019 Diyarbakır

"Artık kadınların yazılı ve sözlü dilde hünerlerini sergilemelerinin zamanı gelmiştir. Her kadın konuşmak için uğraşıp didinmenin ne elem bir şey olduğunu iyi bilir. Bir zamanlar küçük dilini yutmuş kadın yüreği şimdi hızlı hızlı atıyor; yitirilen onca zamanın telafisi için çabalıyor; bir kadının çekinmeden konuşabilmesi – hatta ağzını açabilmesi dahi- ne olağanüstü bir başarı, ne muhteşem bir sınır ihlalidir. Öte yandan, bu nasıl bir çifte ıstırap ki kadın konuşmayı başarsa dahi, sözcükleri daima erkeğin – sadece eril dili duyan- sağır kulağına rast gelmektedir."

Helene Cixous

İğnenin Ucunda Bir İp, Ev İçi Şiddeti Dikiyoruz!

Göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçişte dikilen çadır bezleri, örülen ev duvarlarına bıraktı yerini. Avcı erkekler kamusal alanın sahipleri olurken kadınlar ise ev işçileri olarak belirlendi. Şiddetin görünmezlik zırhı evler oldu böylece.

Çünkü komün ve göçebe halinde yaşamak anti sosyal davranışlara ket vurur ve sizleri müdahaleye daha açık kılar. Klan halinde yaşanan, birlikte yemek yenilen ve birlikte uyunan bir kalabalıkta, bir erkeğin bir kadına şiddet uygulaması daha zor ve buna müdahale edilebilmesi daha kolaydı.

Aynı zamanda yaşamak için ihtiyaç olan her şeyin kolektif emekle kazanıldığı bir dönem. Yerleşik ve bireysel yaşamların kurulmasıyla ev içlerine müdahale etme şansını sadece hane halkına verdik ve ev içindeki ihtiyaçların sorumlusunu kadınlar olarak belirledik. Bu yüzden üst kattan ya da yan binadan gelen şiddet seslerine daha tepkisiz ve sessiz kaldık.

Görüldüğü üzere evin içi otokontrolün az olduğu alanlardır. Benzer karşılaştırmayı büyük aile ve çekirdek aile olarak yaşayan çiftler için de örnekleyebiliriz. Büyük ailelerde sorunlara müdahale eden sayısı ile çekirdek ailede aynı potansiyeli taşıyan kişi sayısı aynı değildir. Bu sebepten kişilerin aynı süreçleri farklı yaşama ihtimalleri çok yüksektir.

Velhasıl bu geçişle birlikte önce şiddetin sesini kısan duvarlar inşa edildi sonra kadınlar buralara hapsedildi, böylece başladı ev içi emek ve şiddet mevzuu. Evler birçokları için bir konfor alanı olarak kabul görse de aslında toplumsal cinsiyet rol sınırlarının çizildiği mekânlar olmuştur. Ama tabi sizler bir sığınak olmasından ibaret sanıyordunuz değil mi? Şaşarım aklınıza!

Etrafına örülen dört duvarıyla, mahremiyetten sımsıkı örtülmüş perdeli pencereleriyle, kısımlara ayrılarak alan yaratan odalarıyla ve onları kapatan/bölen kapılarıyla, mutfak tezgâhlarıyla evler... Siyasi rejimlerin, dinlerin ve toplumsal cinsiyet rollerinin ab-ı hayatıdır da bilinmez. Hangi siyasi rejimle yönetildiğimizi, hangi dine inandığımızı ve cinsiyet eşitsizliğimizin hangi boyutta olduğunu bir evin içine bakarak söyleyebiliriz. Kişinin statüsüne, yaşına, medeni haline, ekonomisine ve cinsiyetine göre değişkenlik arz eden, farklı anlamalara gebe bir sözcük, cinsiyetli mekânlardır evler.

Örneğin evin içinde genç bir kadın olmanızla yaşlı bir kadın olmanız aynı şey değildir, evli ya da bekâr olmanız, kadın ya da erkek ol-

manız, çalışan veya işsiz olmanız... Bunların hepsi o evin içinde alacağınız konumu etkileyen kriterlerdir. Öyle ki gelenekselliğin halen katı bir biçimde görüldüğü birçok yerde; kocanın öldüğü hanelerde kadından ömrünü evin içinde yas tutarak geçirmesi beklenir. Ev eşittir kadın denklemi geleneksel kodlarımızda var yani. Toplum, evleri kadınlar için bir “yaşam alanı” olarak kabul etmek ister. Görüyorsunuz ya; bir evin bin hali var.

Bir de bu evin içinde bir emek var. O evin her gün yeniden üretilmesi için gerekli olan. Çamaşırların yıkanması, odaların süpürülmesi, perdelerin temizlenmesi, binbir teferruatla hazırlanan yemeklerin yapılması, halıya biriken saç kıllarının fırçalanması... gibi envaiçeşit, aklın sınırlarını zorlayan türde bir emek.

Bir nefeste tüketilen ama bir ömürde bitmeyen işler işte. Yemek yapmak, temizlik yapmak, çocuk bakmak aslında hanenin her gün yeniden üretiminin ta kendisidir. Birçoğu için iş sayılmayan bu rutinler aslında ciddi bir disiplinle kadınlar tarafından yerine getirilir. Zira yemek yapmamanın ölüm ve cezada indirim sebebi sayıldığı bu ülkede aksi düşünülemez değil mi?

Hane duvarları kadınların ev içi emeğinin görünmezlik pelerinidir aslında. Verilen emek bir Yeşilçam motifi gibi romantikleştirilirken aynı oranda değersizleştirilir. Evimin anası, evimin prensesi veya evimin gülü derken bile mülkün kime ait olduğu da aslında alttan alta bilince yerleştirilir. O evin anaları, prensesleri ve gülleri aslında yalnızca birer ücretsiz ev içi emek işçileridir.

Zira verilen emek toplumsal olarak kabul görmez ve düşük bir statüye sahiptir. Dünyanın her yerinde hemen hemen her statüden ve her renkten kadının ortak sorunudur ev içi emek mevzusu. “Bazı kadınlar yemek, bazıları devrim yapar” diyerek mutfak köleliğine karşı çıkmak istenilse de bu iddiaya devrim yapan nice kadının sofraya donattığı tezi ile karşı çıkmak istiyorum. Hiçbirimiz bundan muaf değiliz ne yazık ki. Hatta hepimiz ev içi emek veren konumundayken hiçbirimiz birbirimize “meslektaş” olarak bakmayız. Evin temizlik hizmeti için işe alınan kadın ile işveren konumundaki “evin hanımı” meslektaşdır aslında.

Her ne kadar aralarında işçi-işveren ilişkisi varmış gibi görünse de aslolan sadece birinin diğerinden daha fazla yetkiye sahip olması ve birinin yaptığı iş sonucu ücret alacak olmasıdır. Zira ev içi emek salt fi-

ziksel iş yükünden ibaret olmadığı için işveren görünümlü kadın zihinsel bir ev işçisidir aslında.

Yani bulaşığı kendisi yıkamasa da yıkanması gerektiğini söyleyen, çocuk bakıcısının kim olacağını, nasıl olacağını belirleyen ve nerden bulunacağını araştıran, akşam gelecek misafirlerin nasıl ağırlanacağından, nelerin sofrada sunumda olacağından ve kimin nerde oturacağına kadar saymakla bitmeyen bir yığın zihinsel mesele ile ilgilenendir. Her biri biz-zat kendisi tarafından detaylandıran bir örüntü... Tam zamanlı bir iş...

Bir de iş bölümü konusunda bir yedek oyuncu bile olmayan erkekler var ki yaptıkları her şeyi büyük bir lütuf olarak karşılamamızı beklerler. Çünkü evler onların konfor alanı, hükümranlıklarının zirve yaptığı mekânlardır.

Birçoğu için evin, erkek otoritesinin ve korkusunun ekildiği saksılar olduğunu söyleyebiliriz. Sosyal yaşamda bir otorite olarak dahi kabul görmeyen nice erkeğin, evin içinde bir üstünlük illüzyonuna kapıldığını görürüz. İşte şimdi bizler için binlerce varyasyonu olan hanede malumunuz karantinadan dolayı erkeklerle daha fazla baş başa kalmış vaziyetteyiz. Kamusal ve özel alanın çizgilerinin iyice koyulaştığı bu karantina sürecinde, ev, kadınlar için daha keskin anlamlar kazanabiliyor. Şiddetin mekânsal bağı olmak gibi.

Yaşamak için faillerimizle evde baş başa kalmamızın istendiği bu günlerde ateşten bir çemberin içindeyiz adeta. Evlere hayatların değil ölümünün sığacağı endişesi hangimizde yok ki?

Ev deyip geçmeyin! Evde kalmanın ne demek olduğunu siz bir de kadınlara sorun. Karantina sürecinde dünyanın her yerinde evlerin içinde iğnenin ucunda bir iplik, şiddeti dikeyiyor, biriktiriyoruz. Bir çözüm bekliyor, alternatif istiyoruz. Bu dikişi sökmeye gelin!

Av. Aslı Pasinli
(Kaynak: *Bianet-24 Nisan 2020*)

Resim: Av. Fehmile Daniş

Hüzün iyice görünür olup da gözlerinin dibine çöreklediğinde gitmek en iyi çaredir bazen, bilmediğin uzak diyarlara... Oralarda da benzer bir iz ararsın farklı dünyalara ait insanların gözlerinde. Kiminin gözlerinden hüznün yayılır çevreye, kiminin ise neşe taşar sözcüklerinden ve gözlerinden. Ama mutlaka kaybedersin kendini sonu gelmeyecekmiş gibi görünen taş sokaklarda, merak ve heyecanla.

İşte, her ne kadar artık klişe gibi gelse de hayatın gerçek özü anı yaşamaktır. Bizler hep geleceğe esir yüreklerimizle, sonumuzun ne olacağını dahi bilmeden sonbaharda oradan oraya savrulan yapraklar gibi savruluruz hayatta. Ve bu savruluş içinde o yaşanan kısacık bir an'ı (hayatımızın belki de tek gerçek an'ı budur kim bilir) atlayıveririz çoğunlukla.

Oysa belki de şu an, yumuşak ve sıcak yanağına dokunduğun çocuğunla geçireceğin, en güzel andır. Bununla ilgili yıllar önce bir film izlerken her şeyi daha iyi anlamıştım. Film, felç geçirmiş, sessizliğe mahkum bir editörün "Sessizliklerden koskoca bir kitap" yaratarak, vücudunda hareket edebilen tek yeri olan tek bir göz kapağıyla hayatını kitaplaştırmasına dairdi. Bu filmin verdiği mesaj, bana tokat gibi gelmişti.

Bizse, hayatımızın bunca güzel seslerinden ve renklerinden neden bir kolaj yapmıyoruz, özenle... Görülmeyi ve anlaşılmayı bekleyen nice güzellik var dört bir yanda. Yeter ki, anın tadını çıkararak hayatımızdaki bütün seslere ve renklere kulak verelim. İşte bu yüzden, gördüğüm şehirlerin ve sokakların kulağıma fısıldadıklarını aktarıyorum ben de sizlere.

Prag ve Kafka

"Yüz kuleli şehir" demişler şehrin adına. Prag... Gizemli ve puslu bir hikayede, sonu bilinmeyen bir macera tadında adeta. Şimdilerde, şehrin tüm kuleleri eski zamanlardaki karanlık silüetlerine inat, akşam ışıklandırılmış halleriyle neşe saçıyorlar şehrin göğüne. Prag kalesinden tüm heybetiyle görünen Charles köprüsü, ışıklar altında daha bir görme merakı uyandırıyor insanda. Ortaçağdan kalma gotik tarzda mimariye sahip yapılar, katedraller ıslık ıslıldır hep. Meydanları ile davetkar ve ince elişleriyle işlenmiş zevkli kafe ve restoranları; insanın vakit geçirirken hiç sıkılmayacağı yerlerdir.

Prag'da doğmuş ve yaşamış olan ünlü ressam Muccha'nın adını taşıyan müze ise olağanüstü, kesinlikle görülmeye değer bir müze. Ora-

dan aldığım, aslına yakın bir röprodüksiyonu, rulo gibi sararak ta orarlardan Diyarbakır'a evime getirmenin ve evimin başköşesine güzel bir antik çerçeve ile asmanın keyfi ve heyecanı ise bambaşkaydı. Siz de benim gibi sanatı ve müzeleri seviyorsanız Muccha ve Kafka müzelerini görmeden dönmeyin. Kafka Müzesi'nin hemen yanı başındaki köprünün kenarında muhakkak bol köpüklü bir latte içerek yorgunluğunuzu yatıştırın. Tam karşıda görünen Charles köprüsünün manzarası da cabası. Vltava nehrinde yüzen kuğuların ve nereye giderseniz gidin, sizi arsız ve de ürkek bir sevgili gibi hep takip eden bulutların eşliğinde keyifle yudumlayın kahvenizi.

Prag şehrinin havası çok ani değişir. Bir görünüp bir kaybolan bulutları insanın başının üstünden eksik olmaz. Bu şehirde tarihin nefesi gibi bulutlar da izliyor insanları adım adım. Bu takipten tek kurtuluş yolunuz, kendinizi şehrin değişken, esrarengiz ve bir o kadar da alımlı cazibesine bırakmaktır.

Şehrin tarih kokan kalbine sizi köprüler ve meydanlar götürecektir, memnuniyetle. Bazı şehirler vardır ki, tarihin izlerini kıyıda köşede aramanıza gerek kalmaz. Fazla çaba harcamazsınız yani. Örneğin Roma. Her köşede tarih sizi bekler. Ani, çarçabuk ve etkisi uzun süren bir çarpılma anı yaşarsınız adeta, şehre ayak basar basmaz dahi.

Bazı şehirlerin ruhu ise yavaş yavaş sarar benliğinizi. Tıpkı Prag gibi, yavaş ama sonsuz bir bağlanma hali yaşarsınız bu şehirle. Sanki, yıllar önce tanışmış ama yıllardır görüşmemiş olduğunuz ve her görüşünüzde daha dün görüşmüşçesine yakınlık hissettiğiniz, kadim bir dost gibidir Prag.

Ayrıca, sisin pusun bu kadar yakıştığı, şehirle bu kadar bütünleştiği, şehri adeta gelinlik bir genç kıza sarılı tüller gibi sardığı -bambaşka bir hayal alemine taşıdığı- başka bir şehir görmedim. Söylemeden geçmeyeyim.

Şehrin kalesine giderek ortaçağdaki vahşetlerden ve tüm savaşlarda en iyi korunmuş şehirlerden olan Prag'a, kuşbakışı bakmayı ve kalenin hemen yanındaki bakımlı üzüm bağlarını görmeyi unutmayın. Bir de kaleye çıkarken merdivenlerinde soluklanarak, yerel kıyafet giymiş Çek kızları tarafından yapılan taze taze, ateşte pişirilmiş, dumanı üstünde tüten, küçük stantlarda satılan yerel tatlılardan "trdelník" in tadına muhakkak bakın. Rulo şeklindeki bu tatlının içine isteğe göre

meyve marmeladı veya çikolata koyabiliyorsunuz. O yorgunlukta ve o yükseklikte, temiz havada çok iyi geliyor, emin olun.

Temiz ve düzenli, bol oksijenli Vltava nehri kenarında bir yürüyüş yapın kesinlikle. Hele mevsim sonbaharsa, yerlere dökülen ve renk cümbüşü yaşatan yapraklar üzerinde ayakkabınızı hisşırdatarak yürümenin keyfi bir başka olacaktır.

Bir de, benim yaptığım gibi, akşam, loş bir ışılandırma ve yanan mumların eşliğinde yerel yemeklerin servis edildiği bir restoranda, beş dilde şarkı söyleyen bir sanatçıyı da dinleyebilirsiniz değmeyin keyfinize. Size önerebileceğim diğer bir etkinlik ise eşi benzeri olmayan ve bir daha başka bir yerde böylesine güzel bir saat yapamasın diye gözlerine mil çekilmiş olan bir saatçinin yaptığı, Saat Kulesi'ni görmemiz.

Bir diğer şey, şehrin eski meydanından sonra devam eden alışveriş dükkanlarının olduğu sokaklarda bulunan ve eski ortaçağ mahzenlerine sahip, şimdilerde ise restoran olarak kullanılan eski evlerden birinin mahzeninde yemek yiyerek ortaçağ gecesine katılabilirsiniz. Gittiğim mahzende sessizce yemeğimizi yerken aniden her taraftan ortaya çıkıp savaş davulları çalan, ortaçağ kostümlü kadınlı erkekli bir grubun adeta saldırısına maruz kalınca tümünden şaşırıyorsunuz. Müzik ve ortamın da etkisiyle kendinizi ortaçağa ışınlanmış gibi hissetmemeniz işten bile değil. Ayrıca, Charles köprüsünden inişte Kampa adası denilen, şehrin içinde olan adacıktaki dar sokaklarda, tarihin izini sürün sonuna kadar. Kim bilir belki karşınıza bir dük çıkar veya ne bileyim, kabarık eteklerini toplayarak yürüyüşe çıkmış bukleli saçları rüzgarda uçuşan bir düşes görürsünüz.

Dediğim gibi, Prag ilk bakışta sizi derinden etkilese de, şehrin ruhu yavaş yavaş ortaya çıkıyor. Öyle hemen göstermiyor gerçek yüzünü ve gerçek kimliğini. Görebilmeniz için şehrin sokaklarında tabiri caizse kaybolmanız gerekiyor. Tıpkı utangaç bir sevgili gibidir Prag. Nasıl ve hangi ara oluştuğunu bilemediğiniz bir hayranlık yerleşir bu şehre karşı içinize.

Sabahın sisli havasındaki yorgun matem, akşamın ışıklı silüetlerindeki hareket ve neşe birbirine zıt olsa da Prag hep şaşırtan bir şehirdir. Benim ruhumu allak bullak etti örneğin. Tıpkı zamanında Kafka'yı allak bullak ettiği gibi. Ruhunda sürekli fırtınalar kopan Kafka, sanırım bu fırtınaları dindirebilmek, bir nebze olsun unutabilmek adına sürekli yazmıştır.

Bu nedenle olsa gerek Kafka'nın yaşadığı evi ilk gördüğümde; binlinçli olarak seçmiş olduğu yalnızlığının bir insan için ne kadar parçalayıcı olabileceğinin ayırımına daha da iyi vardım. Kafka'nın o küçücük evinde ilk hissettiğim şey, Kafka'nın yazılarını ancak böyle bir yerde yazabileceği duygusuydu. Tek göz, küçük bir ev, bir masa bir sandalye ve dünyaya açılan tek şey olan küçük penceresi...

Ve bu küçük pencereye zıt biçimde, kocaman pencerenin baktığı ormandaki asırlık ağaçların yapraklarının rüzgardaki salınışına her baktığında, Kafka'nın ruhu da titremiştir eminim. Son derece hassas ve kırılğan, ama bir o kadar da sağlam karakterli olan Kafka; kim bilir belki de baba ya da annesinden veya sevgilisinden göremediği ilgi ve sevgiyi bu küçücük evde, masasında, yazılarında aramıştır. Acaba hangi düş kırıklıkları, hangi hasretlerle açmıştır her gün evinin kapısını diye, düşünmeden edemedim. Mahallesinin, yağmurlarda ve akşam fenerlerinin ışığında altın bir yansımaya dönüşen taş sokaklarında, tek başına yankılanmış olan ayak sesleri geliyor sanki kulağıma bir an, sessizce evini izlerken. Eminim Kafka yine çoğu zamanki gibi o narin ruhunu sıkkan bir yılgınlık sonrasında kendisini küçük evine atıp ruhunda biriken her şeyi yazmıştır kağıda biteviye. Onun o yorgun yüreği, hasta bedeni, tuhaf ama insanı esir alan yazılarında ruh bulmuştur...

İşte, Kafka'nın yazıları da belki Prag puslu bir şehir olduğu için pusludur. Çünkü, bu şehirde pus, tüm kötülüklerin-acıların üstüne örtülmüş bir örtü gibidir. Ama aynı zamanda da, şeffaflık sağlayan bir örtüdür sanki; tüm gerçekleri daha da net görmemizi sağlayan. Kafka da, bize bu puslu anlatımlarının ardında yatan gizemli gerçeği bulmamız için, bize bir tutam hayal gücü alanı bırakarak gerçekleri örten tülleri bizim aralamamızı istemişti sanırım. Sislerle örülü hayallerden, berrak gerçekliğe adım atabilmek...İşte bütün mesele bu. :)))

*Av. Fehmile Daniş
Mayıs 2010/PRAG*

Resim: Av. Berivan Turan

"Ben pembeye inanıyorum. Gülmenin en iyi kalori yakan şey olduğuna inanıyorum. Öpüşmeye, çok öpüşmeye inanıyorum. Her şey ters gider gibi görünürken güçlü olmaya inanıyorum. Mutlu kadınların en güzel kadınlar olduklarına inanıyorum. Yarının başka bir gün olduğuna inanıyorum ve mucizelere inanıyorum."

Audrey Hepburn

Fotoğraf: Av. Öykü Çakmak
Diyarbakır Newroz 2019

DİYARBAKIR BAROSU KADIN HAKLARI MERKEZİ